



“ระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น” Unlock คุณภาพชีวิต

วัยแรงงานนอกระบบและครัวเรือนยากจน...

ปี 2569 กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) เดินหน้าใช้ “การศึกษาและการเรียนรู้” เป็นกลไกสำคัญในการยุติความยากจนข้ามรุ่น โดยตั้งเป้าหมายยกระดับคุณภาพชีวิตกว่า 10,000 ครัวเรือน ผ่านการสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ควบคู่การพัฒนาทักษะพื้นฐานชีวิต อาชีพ และรายได้ พร้อมขับเคลื่อนความร่วมมือกับทุกภาคส่วนพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ยืดหยุ่นที่ตอบโจทย์ชีวิตจริง เพื่อให้เด็ก เยาวชน และครอบครัวยากจนสามารถหลุดพ้นจากวงจรความเหลื่อมล้ำได้อย่างยั่งยืน



จากข้อมูลที่ World Bank ระบุว่า สถานการณ์การศึกษาของรุ่นพ่อแม่สามารถส่งต่อความยากจนข้ามรุ่นได้จริง โดยหากรุ่นพ่อแม่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา ลูกก็มีโอกาสที่จะจบการศึกษาเพียงชั้นประถมศึกษาเช่นกันในสัดส่วนร้อยละ 50 โดยที่เหลือ 1 ใน 3 มีโอกาสเรียนต่อจนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อีกเพียงร้อยละ 16 ได้เรียนต่อมหาวิทยาลัย ดังนั้น หากย้อนกลับมาที่ “การพัฒนาทุนมนุษย์” ของไทย หนึ่งในทางออกจากสถานการณ์ดังกล่าว คงไม่ใช่การพัฒนาคนแบบเชิงเดี่ยว หรือนำพาเด็กเข้าสู่รั้วโรงเรียนเพียงอย่างเดียว แต่คือการหาโอกาสในการประกอบอาชีพ มีรายได้ พัฒนาชุมชน พัฒนาพื้นที่ของตนเอง เหมือนกับที่ กสศ. และภาคีเครือข่าย กำลังร่วมกันสร้างเส้นทางสู่ “ระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น” ให้เกิดขึ้น



เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นชีวิตที่มั่นคงของเด็กเยาวชนเหล่านี้ผ่านการดำเนิน “โครงการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับประชากรวัยแรงงานนอกระบบ และครัวเรือนที่มีแนวโน้มกลายเป็นครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น ปี 2569” ซึ่งเป็นหนึ่งในภารกิจท้าทายของ กสศ. ที่ผืนภากำลัง “หุ้นส่วนการศึกษา” ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วมเป็น “หน่วยจัดการเรียนรู้” อาทิ องค์กรชุมชน มูลนิธิ องค์กรสาธารณประโยชน์ กิจกรรมเพื่อสังคม ธุรกิจเพื่อสังคม สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชน ศูนย์ปราชญ์ ศูนย์การเรียนรู้ องค์กรเอกชน หน่วยงานหรือองค์กรที่มีแนวคิดมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับประชากรวัยแรงงานนอกระบบและครัวเรือนที่มีแนวโน้มกลายเป็นครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น



**ประเทศไทยลดความยากจนข้ามรุ่น
และสร้างหลักประกันทางสังคมที่เพียงพอ
โดยใช้ “การศึกษาและการเรียนรู้” เป็นเครื่องมือหลัก
ในการเปลี่ยนแปลง โดยเชื่อว่าการเรียนรู้สามารถ
ยกระดับคุณภาพชีวิตและแก้ปัญหาความยากจน
ได้อย่างยั่งยืน**



โดยหน่วยจัดการเรียนรู้เหล่านี้ร่วมทำหน้าที่เป็น Change Agent ระดับชุมชน ตำบล หรืออำเภอ ผ่านการดำเนินงานใน 2 ประเภททุนคือ หน่วยจัดการเรียนรู้ทั่วไป หมายถึง หน่วยจัดการเรียนรู้ที่ “ไม่เคยได้รับทุนสนับสนุนจาก กสศ.” มาก่อน และ หน่วยจัดการเรียนรู้นวัตกรรมต่อเนื่อง หมายถึง หน่วยจัดการเรียนรู้ที่ “เคยได้รับทุนสนับสนุนในโครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้จาก กสศ.”

และจุดเน้นสำคัญของการทำงานในปี 2569 คือ การทำงานกับ “คนรุ่นใหม่ในพื้นที่” ที่มีศักยภาพในการเรียนรู้หรือปรับตัว มีทักษะหรือประสบการณ์สมัยใหม่ และอาศัยอยู่ในพื้นที่หรือทำงานร่วมกับหน่วยจัดการเรียนรู้ และเน้นการทำงานกับผู้ร่วมเรียนรู้ 2 กลุ่มคือ “ประชากรวัยแรงงานนอกระบบผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือผู้ด้อยโอกาส” และ “ผู้ร่วมเรียนรู้ครัวเรือนยากจน” มุ่งเน้นการทำงานลักษณะครัวเรือนยากจนด้วยการใช้ฐานข้อมูลครัวเรือนของแผนงานและโครงการ กสศ. ในการชี้เป้ากลุ่มเป้าหมายครอบครัวของเด็กและเยาวชนกลุ่มขาดแคลนทุนทรัพย์ของ กสศ. อาทิ ครอบครัวของเด็กและเยาวชน Thailand Zero Dropout ครอบครัวของนักเรียนทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง และครอบครัวของนักเรียนทุนเสมอภาค เป็นต้น



นางสาวอันวิธา วงศ์ประสงศ์ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนานวัตกรรมเพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) กล่าวว่า ปี 2569 กสศ. มีเป้าหมายสำคัญเพื่อขยายการดำเนินงานให้เข้าถึงประชาชนให้ได้มากที่สุด

เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนจากสถานการณ์ท้าทายทั้งด้านวิกฤติพลังงาน เศรษฐกิจ และสังคม โดยให้ “หน่วยจัดการเรียนรู้” ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในระดับพื้นที่ ทำหน้าที่เชื่อมโยงโอกาสไปสู่ประชาชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และด้อยโอกาสอย่างใกล้ชิด

โดยเป้าหมายปลายทางการดำเนินงานในปีนี้ คือการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างน้อย 10,000 ครัวเรือน ผ่านการพัฒนา “การศึกษาและการเรียนรู้” ควบคู่กับการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ โดยมุ่งเน้นไปที่กลุ่มประชากรวัยแรงงานและครัวเรือนยากจน เพื่อให้สามารถพัฒนาไปพร้อมกันทั้งระบบ

ในภาพรวมการทำงาน กสศ. ได้ขับเคลื่อนงานให้สอดคล้องกับแผนระดับชาติ โดยเฉพาะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งกำหนด “หมุดหมายที่ 9” ให้ประเทศไทยลดความยากจนข้ามรุ่น และสร้างหลักประกันทางสังคมที่เพียงพอ โดยใช้ “การศึกษาและการเรียนรู้” เป็นเครื่องมือหลักในการเปลี่ยนแปลง โดยเชื่อว่าการเรียนรู้สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตและแก้ปัญหาความยากจนได้อย่างยั่งยืน

สำหรับแผนกลยุทธ์ กสศ. ให้ความสำคัญกับกลุ่มเด็ก เยาวชน และประชาชนที่ยากจนหรือด้อยโอกาส โดยจัดลำดับความสำคัญจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ มุ่งช่วยเหลือกลุ่มที่มีรายได้ต่ำที่สุดร้อยละ 15 ของประเทศ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม กสศ. ยังคงทำงานเชิงนโยบายเพื่อให้กลุ่มอื่น ๆ ที่ประสบความยากลำบากได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง โดยเน้นการสร้างโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ไม่ใช่เพียงการสงเคราะห์ แต่ต้องสามารถเพิ่มรายได้ลดรายจ่าย และสร้างโอกาสในการมีงานทำได้จริง

ในมิติของ “ประชากรวัยแรงงานและครอบครัวยากจน” ปี 2569 จะมุ่งพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและมีคุณภาพ โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นภาคการศึกษา ภาคประชาสังคม กลุ่ม Social Enterprise หรือชุมชนท้องถิ่น เพื่อร่วมกันออกแบบการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ชีวิตจริงของผู้คนในพื้นที่

ขณะเดียวกัน กสศ. ยังคงดำเนินงานครอบคลุมประชากร 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มแรก เด็กและเยาวชนในระบบการศึกษาภาคบังคับ (ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) จำนวนประมาณ 1.3 ล้านคน โดยสนับสนุนงบประมาณเพื่อป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษา ควบคู่กับการพัฒนาระบบติดตามร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มที่สอง เยาวชนหลังจบการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งมีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะกลุ่มยากจนที่มีเพียงร้อยละ 13 ที่ได้เรียนต่อระดับปริญญาตรี กสศ. จึงพัฒนาหลักสูตรสายอาชีพระยะสั้น เช่น ผู้ช่วยพยาบาล และผู้ช่วยทันตแพทย์ เพื่อเพิ่มโอกาสในการมีงานทำและรายได้ที่สูงขึ้น

กลุ่มที่สาม เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนประมาณกว่า 6 แสนคน โดย กสศ. เน้นทำงานกับ “ครอบครัว” โดยเฉพาะพ่อแม่หรือผู้ปกครอง เพราะเชื่อว่าการแก้ปัญหาความยากจนต้องดำเนินการควบคู่กันทั้งครอบครัว หากพ่อแม่มีรายได้มั่นคง เด็กก็มีโอกาสเรียนต่อเนื่องมากขึ้น

“
การแก้ปัญหาความยากจน
ต้องดำเนินการควบคู่กันทั้งครอบครัว
หากพ่อแม่มีรายได้มั่นคง
เด็กก็มีโอกาสเรียนต่อเนื่องมากขึ้น
”

กลุ่มที่สี่ เด็กยากจนพิเศษและกลุ่มเปราะบางอื่น ๆ ซึ่งมีความท้าทายด้านโครงสร้างครอบครัวและสภาพความเป็นอยู่ โดยพบว่า ครอบครัวเฉลี่ยมีสมาชิกประมาณ 5 คน มีผู้สูงอายุร้อยละ 40 สมาชิกว่างงานร้อยละ 28 และมีคนพิการหรือผู้ป่วยเรื้อรังรวมกันเกือบร้อยละ 20 สะท้อนถึงความซับซ้อนของปัญหาที่ต้องแก้ไขในระดับครัวเรือน

นอกจากนี้ กสศ. ยังให้ความสำคัญกับปัญหา “เด็กเยาวชนที่หลุดออกจากระบบการศึกษา” ภายใต้นโยบาย Thailand Zero Dropout ซึ่งบูรณาการการทำงานร่วมกันทุกภาคส่วน ตั้งแต่การค้นหา เยี่ยมบ้าน ไปจนถึงการจัดการเรียนรู้รูปแบบยืดหยุ่น ควบคู่กับการสร้างรายได้ (Learn to Earn / Earn to Learn) เพื่อให้การเรียนรู้มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง

หลากหลายบริบทภายใต้ภารกิจเดียวกัน

อย่างที่กล่าวในตอนต้นว่า “โครงการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับประชากรวัยแรงงานนอกระบบและครัวเรือนที่มีแนวโน้มกลายเป็นครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น ปี 2569” ให้ความสำคัญกับการทำงานกับผู้ร่วมเรียนรู้ 2 กลุ่ม “ประชากรวัยแรงงานนอกระบบผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือผู้ด้อยโอกาส” และ “ผู้ร่วมเรียนรู้ครัวเรือนยากจน” ที่มุ่งเน้นการทำงานลักษณะครัวเรือนยากจนด้วยการใช้ฐานข้อมูลครัวเรือนของแผนงานและโครงการ กสศ. ดังนั้น การทำงานของหน่วยจัดการเรียนรู้แต่ละประเภทภายใต้โครงการส่งเสริมการเรียนรู้ ปี 2569 จึงมีการดำเนินงานแตกต่างกัน คือ “หน่วยจัดการเรียนรู้ทั่วไป” เป็นหน่วยงานที่ไม่เคยได้รับทุนจาก กสศ. มาก่อนและเข้ามาเป็นภาคีเครือข่ายที่จะมาร่วมยกระดับการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและอาชีพของคนในชุมชน โดยมีโจทย์แนวคิดและวิธีการดำเนินงานผ่าน 5 ประเด็นคุณภาพ ดังนี้

1 การส่งเสริมการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน มุ่งเน้นการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนและผู้ร่วมเรียนรู้และสร้างการเรียนรู้บนฐานข้อมูล ความรู้ ทุนทางสังคม เศรษฐกิจ และทรัพยากร และการพัฒนาอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสมิทีละอาชีพ รายได้ สามารถพึ่งพาตนเองได้

2 การทำงานบนฐานครัวเรือน (Household based) มุ่งเน้นการทำงานบน “ฐานครัวเรือน” เพื่อให้เข้าถึงสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนทุนเสมอภาค ครอบครัวของเด็กและเยาวชนในโครงการขับเคลื่อนประเทศไทยเพื่อแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลายเป็นศูนย์ (Thailand Zero Dropout) ครอบครัวนักศึกษาทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป โดยใช้ฐานข้อมูลของ กสศ. ในการค้นหา และคัดเลือกผู้ร่วมเรียนรู้ หรือผู้ร่วมเรียนรู้ครัวเรือนยากจนเพื่อส่งเสริมศักยภาพของครัวเรือนและชุมชนในการพึ่งพาตนเองผ่านการเรียนรู้อบรมประกอบอาชีพ และการพัฒนาต่อเนื่องในระยะยาว เพื่อนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของครอบครัวเป้าหมายให้สามารถ “ก้าวข้ามจากภาวะความยากจนข้ามรุ่น สู่การพึ่งพาตนเองและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง” ได้อย่างแท้จริง



“หน่วยจัดการเรียนรู้ เข้ามาเป็นภาคีเครือข่าย ร่วมยกระดับการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และอาชีพของคนในชุมชน”

3 การพัฒนาทักษะเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต และทักษะอาชีพ
4 ด้าน ได้แก่ ทักษะพื้นฐานชีวิต ทักษะพื้นฐานการดูแลสุขภาพจิตและ
ดูแลครอบครัวเชิงบวก ทักษะอาชีพและการประกอบการ และทักษะบริหาร
และจัดการการเงิน

4 รูปแบบและวิธีการเรียนรู้ที่นำไปสู่การส่งเสริมการมีงานทำ
ของผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาส ด้วยรูปแบบหรือวิธีการ
ที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพและการมีงานทำ การเพิ่มรายได้

5 ความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่น ต้องมีพื้นที่หรือ
ชุมชนที่ร่วมดำเนินงานและมีความร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่น อาทิ สภาผู้นำ
หน่วยงานภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน และสถานประกอบการในท้องถิ่น
เพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาอาชีพหรือนวัตกรรมชุมชนอย่างยั่งยืน

ส่วน “หน่วยจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมต่อเนื่อง” เป็นหน่วยงาน
ที่เคยได้รับทุนสนับสนุนในโครงการส่งเสริมการเรียนรู้ฯ กสศ. นำผลสำเร็จ
ที่เกิดขึ้นจากพื้นที่เดิมหรือพื้นที่ต้นแบบมาวางแผนต่อยอด ขยายผล
เพื่อยกระดับคุณภาพผลลัพธ์ของการดำเนินงาน นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง
เชิงระบบ ทั้งในระดับบุคคล ระดับครอบครัว และชุมชน/พื้นที่ โดยมีโจทย์
สำคัญในการพัฒนาคนและชุมชน ผ่าน 7 ประเด็นคุณภาพ คือ

1 การส่งเสริมการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน อาทิ การวิเคราะห์
ชุมชนและพื้นที่เพื่อใช้เป็นฐานในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้
ที่เหมาะสมกับบริบทจริง การวิเคราะห์ผู้ร่วมเรียนรู้เพื่อให้การจัดการเรียนรู้
ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของผู้ร่วมเรียนรู้ และศักยภาพและ
ความพร้อมของหน่วยจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมต่อเนื่อง เพื่อให้ดำเนินงาน
อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดผลลัพธ์จริง และนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
ในระดับพื้นที่

2 การสร้างผู้นำและพัฒนาหน่วยจัดการเรียนรู้ให้เป็นผู้นำ
การเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ขยายสู่การสร้างแหล่งเรียนรู้และ

สถาบันการเรียนรู้ชุมชน

3 การขับเคลื่อนเพื่อจัดการเชิงระบบและระดับนโยบาย เชื่อมโยง
ต้นทุนการทำงานเดิมและยกระดับการทำงานอย่างต่อเนื่อง พร้อมจัดทำ
แผนพัฒนาชุมชน/ท้องถิ่น เพื่อบูรณาการเชิงนโยบายระดับท้องถิ่นหรือจังหวัด

4 การทำงานบนฐานครัวเรือน (Household based) มุ่งเน้น
การทำงานบน “ฐานครัวเรือน” เด็กและเยาวชนกลุ่มขาดแคลนทุนทรัพย์
ของ กสศ.

5 การพัฒนาทักษะเพื่อคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน 4 ด้าน

6 การสร้างรูปแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ไร้รอยต่อ นำไปสู่
การมีทักษะชีวิตและอาชีพ ของประชากรวัยแรงงานนอกระบบที่เป็น
ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือผู้ด้อยโอกาส และครัวเรือนที่มีแนวโน้มกลายเป็น
ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น

7 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน/ท้องถิ่น ทั้งใน
และนอกพื้นที่ กล่าวคือ โครงการฯ นี้มีเป้าหมายในการสนับสนุน
ให้หน่วยจัดการเรียนรู้ ทำหน้าที่เป็น “Change Agent” ระดับชุมชน
ตำบล หรืออำเภอ ในการสร้าง โอกาสการเรียนรู้ให้กับประชากรวัยแรงงาน
นอกระบบและครัวเรือน ที่มีแนวโน้มกลายเป็นครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น
ผ่านแนวคิด “การใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้” ที่เชื่อมโยงการเรียนรู้
กับชีวิตจริง อาชีพ และรายได้ ดังนั้น หน่วยจัดการเรียนรู้หลายแห่ง
จึงต้องมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน ความพร้อม
ด้านบุคลากร ทรัพยากร และการบริหารจัดการศักยภาพในการทำงาน
ร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ รวมถึงการดึง “คนรุ่นใหม่” มาร่วมขับเคลื่อน
การเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมต่อชีวิตของผู้ร่วมเรียนรู้
เพื่อร่วมหยุดวงจรความยากจนข้ามรุ่น

“4 ทักษะสำคัญ” ยกระดับคุณภาพชีวิต สู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม โลกในยุคปัจจุบัน การมีวุฒิการศึกษาเพียงอย่างเดียว
ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทักษะ
ที่สอดคล้องกับบริบทชีวิตและการทำงานจริงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้
ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเอง มีอาชีพ มีรายได้ และยกระดับคุณภาพชีวิต
ของตนเองและครอบครัวได้อย่างยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ “การพัฒนาทักษะ”
จึงเป็นมากกว่าเรื่องของวุฒิการศึกษา หากแต่เป็นเรื่องของการสร้างรากฐาน
ให้คนสามารถดูแลตนเอง ครอบครัว และสร้างอนาคตที่มั่นคง





**โลกในยุคปัจจุบัน การมีวุฒิการศึกษาเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต
และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทักษะที่สอดคล้องกับบริบทชีวิตและการทำงานจริงเป็นปัจจัยสำคัญ
ที่จะช่วยให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเอง มีอาชีพ มีรายได้ และยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเอง
และครอบครัวได้อย่างยั่งยืน**

ดังนั้น โครงการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับประชากรวัยแรงงาน
นอกระบบและครัวเรือนที่มีแนวโน้มกลายเป็นครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น
ปี 2569 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะสำคัญ 4 ด้าน ที่เชื่อมโยงกัน
ตั้งแต่การวางรากฐานชีวิต การสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัว การต่อยอด
สู่มืออาชีพและรายได้ ไปจนถึงการบริหารจัดการการเงิน เพื่อสร้าง
ความมั่นคงในระยะยาวดังนี้ ด้านที่ 1 ทักษะพื้นฐานชีวิต (Foundational
skills) ด้านที่ 2 ทักษะการดูแลสุขภาพจิตและ การดูแลครอบครัวเชิงบวก
ด้านที่ 3 ทักษะอาชีพและการประกอบการ และด้านที่ 4 ทักษะบริหารและ
จัดการการเงิน

โดยเริ่มจาก **ด้านที่ 1 ทักษะพื้นฐานชีวิต (Foundational skills)**
เปรียบเสมือนรากฐานสำคัญของการเรียนรู้และการประกอบอาชีพ
ในโลกปัจจุบัน การให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะพื้นฐานชีวิต และ
ส่งเสริม 3 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการอ่านการรู้หนังสือ ทักษะดิจิทัล และ
ทักษะทางสังคมและอารมณ์ ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการประกอบอาชีพ
ในทุก ๆ ด้าน ดังนี้

1 ทักษะการอ่านการรู้หนังสือ (Literacy Skills): ส่งเสริม
ให้ผู้ร่วมเรียนรู้เข้าใจ และมีความสามารถในการใช้ทักษะ
อ่าน เขียน คิดวิเคราะห์ และประยุกต์ใช้ความรู้ในบริบทต่าง ๆ
โดยเฉพาะด้านการประกอบอาชีพ อาทิ ความสามารถในการ
อ่านคู่มือเพื่อการประกอบอาชีพ ความเข้าใจในการอ่าน
และกรอกเอกสารทางราชการ ตลอดจนรู้เท่าทันข้อมูล และ
ตีความข้อมูลจากสิ่งที่อ่านได้แยกแยะข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น
สามารถตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล สามารถสื่อสารแลกเปลี่ยน
ความคิดเห็นและทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ สามารถ
เข้าถึงข้อมูล ใช้ความรู้ในการดำรงชีวิต แก้ปัญหา และมีส่วนร่วม
ในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพและเท่าทันโลกยุคใหม่

2 ทักษะดิจิทัล (Digital Literacy Skills): ส่งเสริม
ให้ผู้ร่วมเรียนรู้ เข้าถึง เข้าใจ ข้อมูลเนื้อหาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล
อย่างมีประสิทธิภาพ ปลอดภัย และมีจริยธรรม โดยครอบคลุม
ทั้งการใช้เครื่องมือดิจิทัล อาทิ สามารถใช้สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์
หรืออินเทอร์เน็ต เพื่อค้นหาและวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลได้
ติดต่อสื่อสาร หรือทำธุรกรรมออนไลน์ได้ สามารถรู้เท่าทันสื่อ
และข้อมูลในการแยกแยะข่าวปลอม ข้อมูลบิดเบือน และ
ใช้แหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ รวมไปถึงการรู้เท่าทันภัยคุกคาม
ทางไซเบอร์ อาทิ การหลอกลวงออนไลน์ เพื่อให้เป็นประโยชน์
ในการดำรงชีวิต การทำงาน และการมีส่วนร่วมในสังคมยุคปัจจุบัน

3 ทักษะสังคมและอารมณ์ (Social and Emotional Skills):
ส่งเสริมการสร้างการเข้าใจและจัดการอารมณ์ ความคิด
จุดแข็ง จุดอ่อน และเห็นคุณค่าของตนเอง รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
สร้างความสัมพันธ์ที่ดี ตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและรับผิดชอบ
ต่อการตัดสินใจ และอยู่ร่วมกับชุมชนสังคมได้อย่างเหมาะสม

ด้านที่ 2 ทักษะการดูแลสุขภาพจิตและการดูแลครอบครัวเชิงบวก
หน่วยจัดการเรียนรู้จะต้องแสดงให้เห็นถึงการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง
เกี่ยวกับสุขภาพพื้นฐาน กายและใจของบุคคล ครอบครัว และชุมชน และ
การดูแลครอบครัวเชิงบวกเน้นสร้างความสัมพันธ์ที่อบอุ่น ความเข้าใจ รวมถึง
ส่งเสริมพัฒนาการตามวัย ตลอดจนการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์นำไปสู่
การส่งเสริมชุมชนเข้าสู่วิถีสุขภาพและสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย ขณะเดียวกัน
หากผู้ร่วมเรียนรู้หรือประชากรวัยแรงงาน นอกจากมีทักษะ มีอาชีพ มีรายได้แล้ว
ยังสามารถเป็นผู้นำครอบครัวที่ดีและสามารถที่จะดูแลลูกหลาน และอยู่ร่วม
กับคนในครอบครัวได้ด้วยมีความสุข ก็จะเกิดเป็นรากฐาน เป็นภูมิคุ้มกัน
ที่ทำให้ครอบครัวแข็งแรง ลูกหลานมีพื้นที่ปลอดภัยและไม่เสี่ยงหลุดออกจา
ระบบการศึกษาในอนาคต

ขณะเดียวกัน การมีสุขภาพที่ดีและครอบครัวที่เข้มแข็ง ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้ร่วมเรียนรู้สามารถต่อยอดศักยภาพของตนเองสู่การสร้างอาชีพและรายได้ที่มั่นคงมากขึ้น เพราะเมื่อครอบครัวเป็นพื้นที่ปลอดภัย และเต็มไปด้วยความเข้าใจ ผู้ร่วมเรียนรู้ย่อมมีพลังในการก้าวต่อไป สู่การสร้างอาชีพ สร้างรายได้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้อย่างมั่นคงมากขึ้น

ด้านที่ 3 ทักษะอาชีพและการประกอบการ เน้นการประกอบการเองหรือรวมกลุ่ม การยกระดับมาตรฐานฝีมือ ตามความต้องการของตลาดแรงงานและผู้ด้อยโอกาส และทิศทางการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น การเพิ่มมูลค่าให้แก่การประกอบอาชีพสอดคล้องกับต้นทุนที่มีในชุมชน เป็นสำคัญ เพื่อการมีรายได้ที่มั่นคง อย่างไรก็ตาม การมีอาชีพหรือรายได้เพิ่มขึ้นเพียงอย่างเดียวอาจยังไม่เพียงพอ หากขาดทักษะในการวางแผนและบริหารจัดการทรัพยากรทางการเงิน การสร้างความมั่นคงในชีวิตจึงต้องควบคู่ไปกับการเรียนรู้ด้านการเงินและการจัดการรายรับรายจ่ายอย่างเหมาะสม ทักษะที่ดีจะมีความหมายมากขึ้น เมื่อสามารถนำไปต่อยอดเป็นอาชีพ รายได้ และความมั่นคงของชีวิตได้จริง

ด้านที่ 4 ทักษะบริหารและจัดการการเงิน การสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อการบริหารจัดการชีวิตและการวางแผนทางการเงินแก่กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ร่วมเรียนรู้ อาทิ การวางแผนการออกแบบวิธีการจัดการการเงินในระดับครัวเรือนเพื่อการมีชีวิตที่มั่นคง การทำบัญชีครัวเรือน การออม การจัดการรายรับรายจ่าย รวมถึงการสร้างความรู้ความมั่นคงทางอาหาร เพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน มีรายได้ที่เพิ่มขึ้น จะสร้างความเปลี่ยนแปลงได้จริง ก็ต่อเมื่อมาพร้อมกับการบริหารจัดการทางการเงินที่ดี

ทักษะทั้ง 4 ด้านนี้ เปรียบเสมือน “ห่วงโซ่แห่งโอกาส” ที่เชื่อมต่อกันอย่างเป็นระบบ เริ่มต้นจากการสร้างรากฐานการเรียนรู้และการใช้ชีวิตเสริมด้วยความเข้มแข็งทางใจและครอบครัว ต่อยอดสู่การมีอาชีพและรายได้ ก่อนจะนำไปสู่การบริหารจัดการการเงินเพื่อสร้างความมั่นคงในระยะยาว เพราะเป้าหมายสูงสุดของการเรียนรู้ ไม่ใช่เพียงการมีความรู้เพิ่มขึ้น แต่คือการทำให้ผู้คนมีทางเลือกในชีวิตมากขึ้น มีศักยภาพในการกำหนดอนาคตของตนเอง และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

“
กสศ. มุ่งสร้างระบบการเรียนรู้
ที่ครอบคลุมทั้งครอบครัว
ใช้วัฒนธรรมและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน
เพื่อให้ “การศึกษาและการเรียนรู้” เป็นพลังสำคัญ
ในการยุติความยากจนข้ามรุ่น
และสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืนในสังคมไทย
”

เรื่องราวเหล่านี้คือทิศทางการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้และพัฒนาทักษะให้แก่ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือผู้ด้อยโอกาสทางสังคมให้ได้รับการพัฒนา พร้อมทั้งยกระดับชุดทักษะเพื่อสร้างโอกาสในชีวิตและอาชีพ ผ่านการทำงานของเครือข่ายหน่วยจัดการเรียนรู้ทั่วประเทศ เพื่อมารวมออกแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือ “การทำให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์มีรายได้สูงขึ้น” มีทัศนคติความคิดแบบเติบโต หรือ Growth Mindset เพื่อให้สามารถพึ่งพาตัวเองได้อย่างยั่งยืน

ท้ายที่สุด เป้าหมายสำคัญของ กสศ. ในปี 2569 อยู่ที่การยกระดับ “แรงงานนอกระบบ” และ “ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น” โดยอาศัยบทเรียนจากงานวิจัยนานาชาติที่ชี้ว่า การช่วยเหลือเพียงเด็ก โดยไม่พัฒนาครอบครัว จะไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้อย่างยั่งยืน เพราะปัญหาจะถูกส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น ทั้งด้านรายได้ การศึกษา สุขภาพ และโอกาสในชีวิต ดังนั้น กสศ. จึงมุ่งเปลี่ยนวงจรดังกล่าวด้วยการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทั้งครอบครัว ใช้วัฒนธรรมและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้ “การศึกษาและการเรียนรู้” เป็นพลังสำคัญในการยุติความยากจนข้ามรุ่น และสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืนในสังคมไทย





Learn to Unlock

สู่การทำงานที่ตอบโจทย์ชีวิตอย่างยั่งยืน

เมื่อการเรียนรู้ไม่เคยสิ้นสุด หน่วยจัดการเรียนรู้ทั่วไป และหน่วยจัดการเรียนรู้นวัตกรรมต่อเนื่องทั้ง 113 โครงการ พร้อมด้วยทีมหนุนเสริมวิชาการทั้ง 4 ภูมิภาค เข้าร่วม “การประชุมเชิงปฏิบัติการปรับปรุงข้อเสนอโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับประชากรวัยแรงงานนอกระบบและครัวเรือนที่มีแนวโน้มกลายเป็นครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น ปี 2569” ซึ่งจัดขึ้นที่ภาคใต้ เมื่อวันที่ 11-13 มิถุนายน 2569 ณ โรงแรมต้นอ้อย จังหวัดสงขลา ภาคตะวันออกออกเฉียงเหนือ วันที่ 13-15 มิถุนายน 2569 ณ โรงแรมเพชรรัชต์การ์เด็น จังหวัดร้อยเอ็ด ภาคกลาง ตะวันตก และตะวันออก วันที่ 14-16 มิถุนายน 2569 ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพฯ และภาคเหนือ วันที่ 16-18 มิถุนายน 2569 ณ โรงแรม เซ็นทารา ริเวอร์ไซด์ จังหวัดเชียงใหม่

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจและแนวทางการปฏิบัติ ร่วมกระบวนการพัฒนาและปรับปรุงข้อเสนอโครงการฯ เพื่อเตรียมความพร้อม การปรับปรุงข้อเสนอโครงการฯ และเพื่อออกแบบกระบวนการและ พัฒนาเครื่องมือการดำเนินการปรับปรุงข้อเสนอโครงการฯ เพื่อนำไปสู่ 5 และ 7 ประเด็นคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทักษะ 4 ด้าน ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมและอยู่รอดในโลกยุคใหม่

โดยได้รับเกียรติจากผู้ทรงคุณวุฒิ กสศ. อาทิ “นายภัทร คำพิทักษ์” ที่ปรึกษากิจการกรมการบริหารและอนุกรรมการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและพัฒนาเยาวชนและแรงงานนอกระบบ กสศ. “ดร.สมคิด แก้วทิพย์” ผู้จัดการโครงการฯ และ “นายโชคชัย ลัมประดิษฐ์” อนุกรรมการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและพัฒนา ทักษะเยาวชนและแรงงานนอกระบบ กสศ. ฯลฯ เข้าร่วมงานในแต่ละภาค พร้อมด้วยทีมหนุนเสริมวิชาการ 4 ภูมิภาค ที่ได้จัดกลยุทธ์วิธีการทำงาน มาสร้างการเรียนรู้ให้กับหน่วยจัดการเรียนรู้แบบใกล้ชิด

รวมถึงได้รับความร่วมมือจาก “นางสาวจันทนา นุชพงษ์” หัวหน้า ฝ่ายพัสดุ สัญญา และอาคารสถานที่ กสศ. พร้อมด้วยคณะพัฒนาระบบ บริษัท โอเพ่นดรีม จำกัด และคณะที่ปรึกษาด้านการเงินและบัญชี บริษัท มายด์เมอร์จ คอนซัลแทนท์ จำกัด มาร่วมสร้างความเข้าใจถึงภาพรวม การบริหารจัดการโครงการฯ ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อการออกแบบกระบวนการ และการปฏิบัติงานของหน่วยจัดการเรียนรู้



“

**กสศ. ทำงานโดยใช้อาชีพเป็นเครื่องมือ
ในการสร้างการศึกษาเรียนรู้ ให้คนรู้วิธีคิด วิธีการ
รู้เส้นทางเดินของตัวเอง
เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน**

”



โดย นายภัทร คำพิทักษ์ ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการ
บริหารและอนุกรรมการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่
เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและพัฒนาเยาวชนและ
แรงงานนอกระบบ กสศ. กล่าวถึงบทบาทการทำงาน
ของ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
(กสศ.) ว่าเปรียบดั่ง “ยานนาวา” ที่ช่วยปิดช่องว่างและหนุนเสริมการทำงาน
ที่หน่วยงานต่าง ๆ อาจเข้าไม่ถึง ด้วยการลงไปทำงานกับชุมชนท้องถิ่น
โดยให้หน่วยจัดการเรียนรู้เป็นตัวกลางในการทำงานกับผู้ร่วมเรียนรู้
ที่ด้อยโอกาสและขาดแคลนทุนทรัพย์ ผ่านการกำกับดูแลของทีมหนุนเสริม
วิชาการทั้ง 4 ภูมิภาค ด้วยการใช้ “การศึกษาและการเรียนรู้” เป็นหัวใจหลัก
ของการพัฒนา “ทุนมนุษย์” ให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีศักยภาพ
ทัดเทียมกับทักษะที่ทั่วโลกต้องการ เพื่อสร้างอาชีพ สร้างรายได้ สามารถ
ดูแลตัวเองและครอบครัว รวมถึงช่วยพยุง GDP ของประเทศให้ดีขึ้น

พร้อมทั้งเน้นย้ำหัวใจสำคัญของการทำงานให้ทุกหน่วยจัดการเรียนรู้
เข้าใจตรงกันก่อนที่จะร่วมเดินไปพร้อมกันว่า “กสศ. ไม่ได้ทำงานสงเคราะห์
แต่ทำงานโดยใช้อาชีพเป็นเครื่องมือในการสร้างการศึกษาเรียนรู้ให้คน
รู้วิธีคิด วิธีการ รู้เส้นทางเดินของตัวเอง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน
และที่สำคัญ คนทำงานต้องเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้ร่วมเรียนรู้ เพื่อหาวิธีการ
ออกแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและตอบโจทย์บริบทชีวิตเขาให้มากที่สุด
โดยสำหรับหน่วยจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมต่อเนื่อง นับเป็นพลังสำคัญ
ในการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดบูรณาการมากที่สุด ดังนั้นจุดเน้น
การทำงานในปีนี้จะยกย่องเชิดชูคนให้บูรณาการการทำงานกับครอบครัว
ของผู้ร่วมเรียนรู้ให้มากขึ้น พร้อมทั้งจัดศิลปะการทำงานในทุกพื้นที่ออกมาใช้
ให้เต็มที่เพื่อเชื่อมงาน เชื่อมคน และสร้างองค์ความรู้เพื่อเป็นประโยชน์
ต่อสาธารณะ”

ในส่วนของการทำงำนนั้น ภาคใต้ นำโดย นายสมพงษ์ elliเคราะห
หัวหน้าทีมหนุนเสริมวิชาการภาคใต้ เน้นย้ำว่า หนึ่งในหัวใจของการทำงำน
คือ ต้องเข้าใจชีวิตจริงของผู้คนว่าการศึกษาหรือการเรียนรู้อาจเกิดขึ้นไม่ได้
หากเจ้าตัวยังไม่พร้อม หรือยังจัดการชีวิตตัวเองไม่ได้ ดังนั้นการออกแบบ
การเรียนรู้จึงต้องสอดคล้องกับระดับความพร้อมของผู้ร่วมเรียนรู้ และ
ออกแบบกระบวนการหนุนเสริมให้เขาสามารถเติบโตอย่างเป็นขั้นตอน

ซึ่งในปีนี้ทีมหนุนเสริมวิชาการภาคใต้มุ่งเน้นการจัดการศึกษาเรียนรู้
ที่อยู่บนฐานชีวิตจริง (8,760 ชั่วโมงในแต่ละปี) โดยใช้ “เครื่องมือ 6 ทำ
เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัว” มาบูรณาการเข้ากับการออกแบบ
การเรียนรู้สู่วงจรของการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน และมุ่งเน้นให้มี
การจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นผ่านการ “สร้างพื้นที่ปลอดภัย” และอาศัย
“ชุมชนเป็นฐาน” เพื่อสร้างโอกาสที่เหมาะสมกับชีวิตของทุกคนและ
ทุกครอบครัวอย่างแท้จริงผ่านการขับเคลื่อนงานร่วมกันของเครือข่าย
หน่วยจัดการเรียนรู้ระดับพื้นที่

ด้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นำโดย นางมัสยา คำแหง หัวหน้าทีม
หนุนเสริมวิชาการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขวนหน่วยจัดการเรียนรู้
ทบทวนข้อเสนอโครงการฯ สู่การ Unlock โจทย์ใหม่ของการทำงำน
ในพื้นที่ด้วยความเข้าถึง เข้าใจ บริบทพื้นที่ ว่ามีสถานการณ์ปัญหา
อย่างไร มีข้อเท็จจริงอะไร รวมถึงวิเคราะห์ต้นทุนที่มีในพื้นที่ ทั้งทุนสังคม
ทุนธรรมชาติ ทุนกายภาพ ทุนการเงิน ทุนวัฒนธรรม ทุนการเมือง และ
โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ทุนมนุษย์” ซึ่งหมายรวมถึงองค์ความรู้ ภูมิปัญญา
หรือศักยภาพที่เขามี พร้อมทั้งชวนมองเป้าหมายของการทำงำนและ
ตัวชี้วัด ให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และผู้ร่วมเรียนรู้

และที่สำคัญ ต้องไม่ลืมมองหาหุ้นส่วนการศึกษา ซึ่งจะมาเป็น
ตัวแปรสำคัญของการทำงำนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และช่วยให้
ผู้ร่วมเรียนรู้สามารถ Learn to Unlock จากความทุกข์ยากสู่การมีชีวิตใหม่
ได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้งานเดินหน้าได้ ส่วนหนึ่งมาจาก Mindset ของคนทำงาน ดังนั้นก่อนจะเริ่มทำงาน ภาคกลาง ตะวันตก และตะวันออก นำโดย นายคำณ นิ่มอนงค์ หัวหน้าทีมหนุนเสริมวิชาการภาคกลาง ตะวันตก และตะวันออก จึงชวนหน่วยจัดการเรียนรู้ เปลี่ยน Mindset จาก “หาคนให้ครบ” เป็น “เข้าใจคนจริง” ด้วยเครื่องมือ สดุดสร้างสรรค์ อย่าง “4 สถานิการเรียนรู้” ได้แก่ การสวมบทบาท เครื่องมือจับคู่ แผนพื้นที่ชีวิต และสูตรสำเร็จ แกนร่วม + ทางเลือกเฉพาะคน เพื่อออกแบบ การเรียนรู้ที่ “พอดีกับชีวิตจริง”

ซึ่งเป้าหมายไม่ใช่เพียงจัดการศึกษาเท่านั้น แต่คือการสร้างเส้นทางการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นสำหรับผู้ร่วมเรียนรู้ด้วยการใช้ “ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐาน” ที่พวกเขาพร้อมเป็นเจ้าของ และร่วมออกแบบการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ชีวิต ได้ด้วยตัวเองให้กลายเป็น “ระบบนิเวศการเรียนรู้ใหม่” ที่จะช่วยยกระดับ หน่วยจัดการเรียนรู้และชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เป็นพื้นที่ปลอดภัยที่เสมอภาค สร้างสรรค์ และไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

สำหรับภาคเหนือ นำโดย นายชวัน ชันธรรม หัวหน้าทีมหนุนเสริม วิชาการภาคเหนือ ได้ชวนหน่วยจัดการเรียนรู้ทบทวนประสบการณ์ การทำงานที่ผ่านมา พร้อมมองหาค้นในชุมชนที่อาจตกหล่นและต้องการ การช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน และมองเห็นหุ้นส่วนการศึกษาที่จะมาร่วมกัน

ขับเคลื่อนงานครั้งนี้ให้ประสบความสำเร็จได้ โดยเน้นการสานพลังภาคี ผ่าน “กลไกหนุนนำ” ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของหน่วยงาน/คนในและ คนนอกพื้นที่มาทำงานร่วมกันตามบทบาทและศักยภาพของตน

พร้อมทั้งชวนทบทวนเป้าหมายการทำงานให้ชัด กำหนดวัตถุประสงค์ ที่ชัดเจน เรียนรู้วิธีการค้นหาผู้ร่วมเรียนรู้ด้วยระบบ iSEE และออกแบบ กิจกรรมให้สอดคล้องกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์นั้น ๆ รวมถึงมองไกล ถึงผลลัพธ์และตัวชี้วัดเพื่อตอบโจทย์ชีวิตผู้คนให้เกิดความเสมอภาค อย่างแท้จริง

...สุดท้ายนี้ งานนี้จะเกิดขึ้นไม่ได้เลยหากขาดคนทำงานที่มีหัวใจและ เป้าหมายเดียวกันในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้มองเห็นคุณค่าในตัวเอง และใช้คุณค่านั้นมาเป็นต้นทุนในการพัฒนาทักษะชีวิตและศักยภาพ ให้ทัดเทียมและอยู่ร่วมอยู่รอดในสังคมได้

กสศ. ขอขอบคุณทุกหน่วยจัดการเรียนรู้ที่ร่วมเป็นผีเสื้อตัวเล็ก ๆ ที่พร้อมโยนบินไปด้วยกัน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการทำงานครั้งนี้จะช่วยให้ ผู้คนค้นพบทางเลือก ทางรอด และนำไปสู่เส้นทางแห่งความเสมอภาค อย่างแท้จริง



การสร้างเส้นทางการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นสำหรับผู้ร่วมเรียนรู้ด้วยการใช้ “ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐาน” ที่คนในพื้นที่ร่วมเป็นเจ้าของ และร่วมออกแบบการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ชีวิตตัวเอง กลายเป็น “ระบบนิเวศการเรียนรู้ใหม่” ที่จะช่วยยกระดับหน่วยจัดการเรียนรู้และชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เป็นพื้นที่ปลอดภัยที่เสมอภาค สร้างสรรค์ และไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง



โครงการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับประชากรวัยแรงงานนอกระบบ และครัวเรือนที่มีแนวโน้มกลายเป็นครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น ปี 2569



หน่วยจัดการเรียนรู้ 113 โครงการ

- หน่วยจัดการเรียนรู้ทั่วไป 64 โครงการ
- หน่วยจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมต่อเนื่อง 49 โครงการ

ครอบคลุม 41 จังหวัดทั่วประเทศ

ร่วมส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับประชากรวัยแรงงานนอกระบบ และครัวเรือนเปราะบางกว่า 10,000 ครัวเรือนทั่วประเทศ

ภาคเหนือ

28 โครงการ พื้นที่ดำเนินงาน 6 จังหวัด

แม่ฮ่องสอน

- วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน
- สภาองค์กรชุมชนตำบลเมืองปอน

เชียงราย

- เครือข่ายสุขภาพชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง (คชส.)
- วิสาหกิจชุมชนมีชีวาผลิตภัณฑเพื่อสุขภาพ
- สถาบันเรียนรู้กาแฟชาวบ้านชาติพันธุ์ลุ่มน้ำแม่ยาวเชียงราย
- วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกกล้วยบ้านสามัคคีเก่า
- กลุ่มการเดินทางของเมล็ดพันธุ์

แพร่

- เครือข่ายป่าชุมชนบ้านเป่าปม - ดงยาง

เชียงใหม่

- วิสาหกิจชุมชนสินค้าแม่แต่น้อย
 - วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าฝ้ายเชิงดอย
 - วิสาหกิจชุมชนบ้านหัวทุ่งเชียงดาว
 - มูลนิธิพัฒนานานาเผ่าไร้พรมแดน
 - กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอย้อมสีธรรมชาติ เชซูใหม่ Che Su Mo
 - วิสาหกิจชุมชนพัฒนาและยกระดับสินค้าการเกษตร และพืชสมุนไพรบ้านสันโป่ง
 - กลุ่มวิสาหกิจเกษตรและป่าสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชน
 - วิสาหกิจชุมชนชาพันธุ์ป่าน้อย
-
- วิสาหกิจชุมชนตองเปา
 - กลุ่มด้วยใจรัก
 - วิสาหกิจชุมชนบ้านผาละปใต้ บีแยเกอเรือ
 - วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสตรีบ้านหน้าเตีละ (แกน้อย)
 - กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรบ้านโป่งลมแรง

ลำพูน

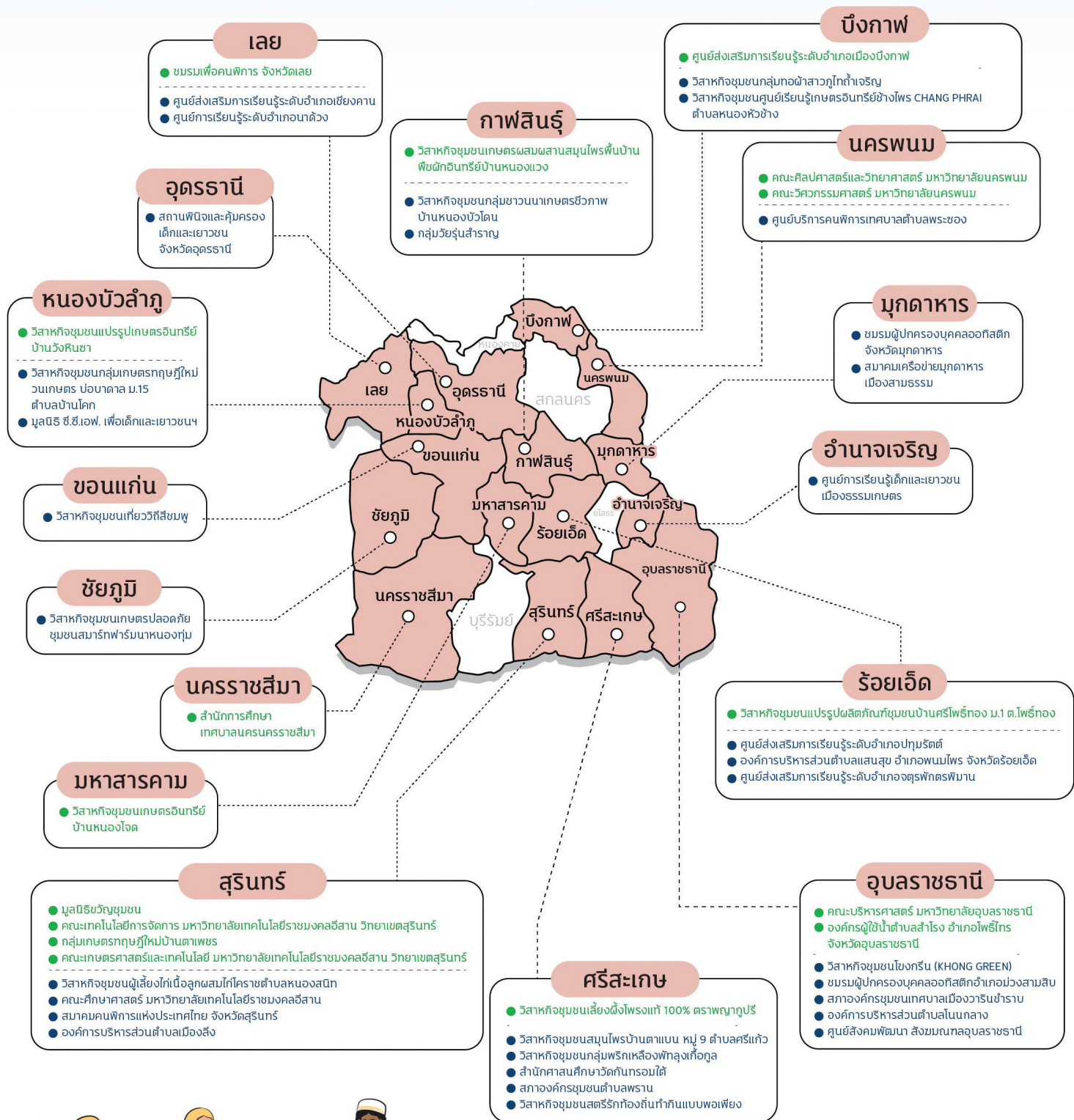
- วิสาหกิจชุมชนแม่ทา SE (Social Enterprise)
- วิสาหกิจชุมชนพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุบ้านก้อทุ่ง
- กลุ่มบ้านไม้สีผ้าทอย้อมสีธรรมชาติ
- วิสาหกิจชุมชนสุขศิริ
- วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอกระเหรี่ยงดอยยาว

ลำปาง

- โรงเรียนแม่มาะวิทยา
- เครือข่ายสื้อมผ้าจากธรรมชาติ อำเภอแจว จังหวัดลำปาง

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

48 โครงการ พื้นที่ดำเนินงาน 16 จังหวัด

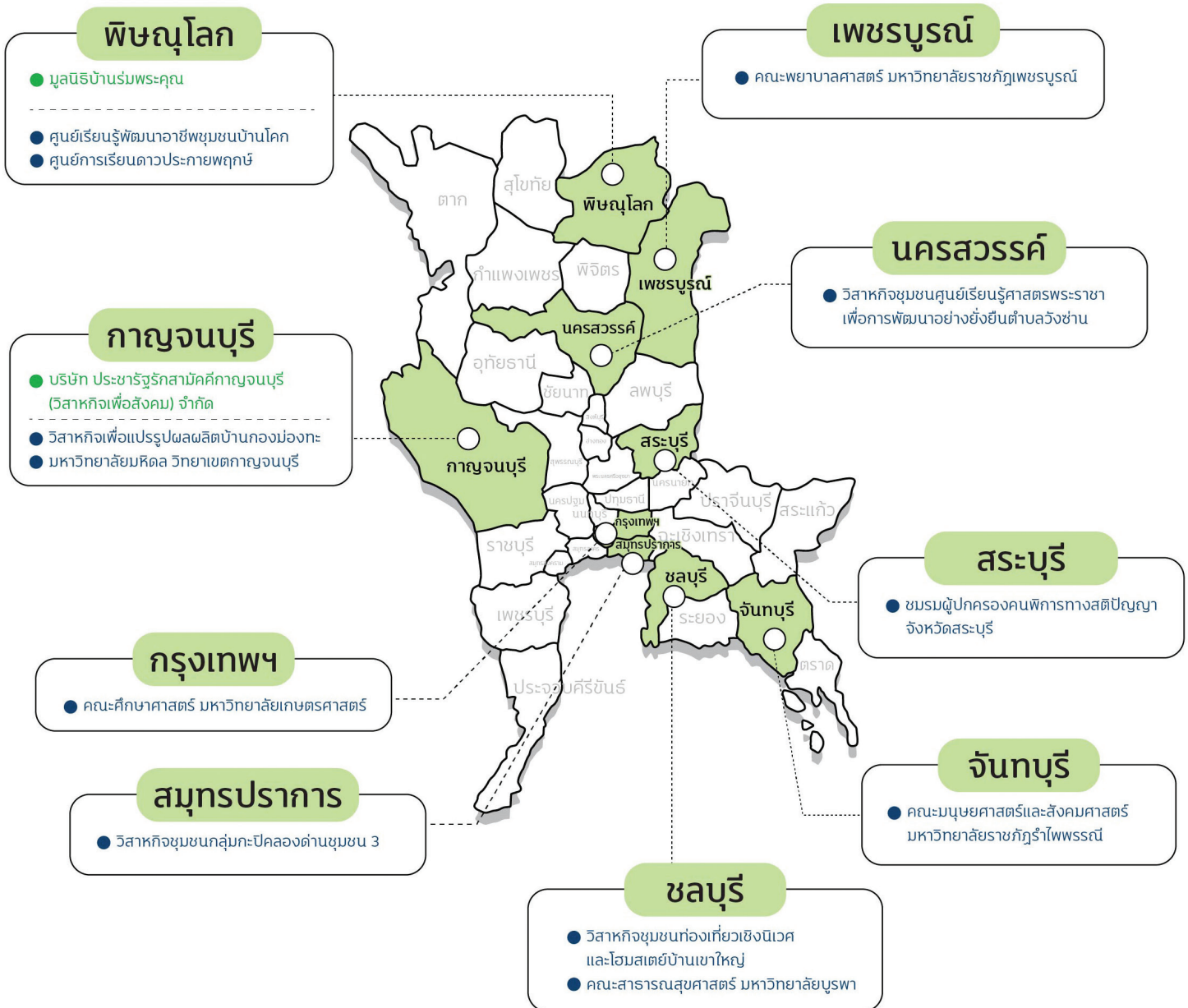


● หน่วยจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมต่อเนื่อง

● หน่วยจัดการเรียนรู้ทั่วไป

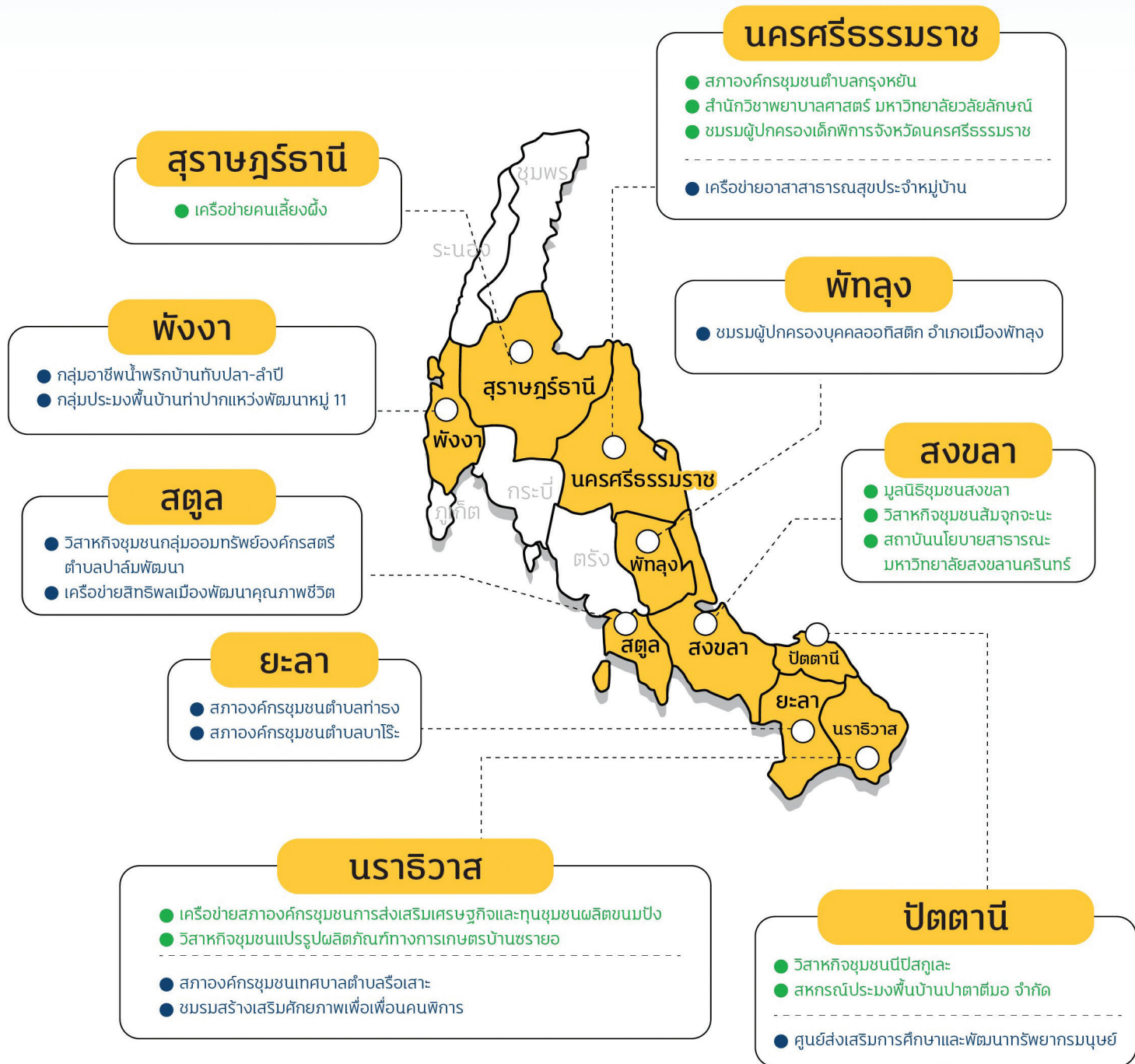
ภาคกลาง ตะวันออก และตะวันตก

14 โครงการ พื้นที่ดำเนินงาน 9 จังหวัด



ภาคใต้

22 โครงการ พื้นที่ดำเนินงาน 9 จังหวัด



● หน่วยจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมต่อเนื่อง ● หน่วยจัดการเรียนรู้ทั่วไป



Learn to Unlock เมื่อ “การเรียนรู้” คือ “กุญแจ” ที่ช่วยปลดล็อกศักยภาพของผู้คน

การเรียนรู้ ไม่ได้เริ่มต้นเมื่อเราเดินเข้าโรงเรียน และไม่ได้สิ้นสุดเมื่อเราได้รับวุฒิการศึกษา หากแต่เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา และทุกครั้งที่ผู้คนได้ค้นพบ ศักยภาพของตนเอง ได้ทดลองลงมือทำ และ เปลี่ยนประสบการณ์ชีวิตให้กลายเป็นโอกาส

Learn to Unlock จึงเป็นมากกว่าแนวคิดของการเรียนรู้ แต่คือการใช้ “การเรียนรู้” เป็นเครื่องมือปลดล็อกข้อจำกัดที่ผู้คนเผชิญอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความยากจน ความเหลื่อมล้ำ การขาดโอกาสทางการศึกษา อาชีพ หรือการยอมรับทางสังคม ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ด้วยนิเวศการเรียนรู้ที่เข้าใจ มีความสอดคล้องกับบริบทของชีวิต พร้อมเชื่อมโยงต้นทุนของแต่ละพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรวัฒนธรรม

จากภาคใต้ถึงภาคเหนือ จากชุมชนเมืองสู่พื้นที่ห่างไกลอย่างกลุ่มชาติพันธุ์ คนพิการ เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา วัยแรงงานนอกระบบ ไปถึงครอบครัวเปราะบาง หน่วยจัดการเรียนรู้ทั้ง 4 ภูมิภาคกำลังพิสูจน์ให้เห็นว่า แม้บริบทจะแตกต่างกัน แต่ความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้ เมื่อผู้คนมีโอกาสรู้จากฐานชีวิตของตนเอง และลุกขึ้นมาเป็นเจ้าของ การเปลี่ยนแปลงนั้น

เรื่องราวต่อจากนี้ คือเสียงสะท้อนจากหน่วยจัดการเรียนรู้ทั่วประเทศที่กำลังร่วมกันให้นิยามความหมายของคำว่า Learn to Unlock ผ่านประสบการณ์จริง ความหวัง และการลงมือสร้างโอกาสใหม่ให้เกิดขึ้น ในชุมชนของตนเอง

ปลดล็อกตัวตนด้วย “นิเวศการเรียนรู้ใหม่” ไปกับหน่วยจัดการเรียนรู้ภาคเหนือ

คุณเชื่อไหมว่า โอกาสในการเรียนรู้ปลดล็อกชีวิตคนได้จากทุนชุมชนที่มี เพียงสร้างพื้นที่ให้คนได้เรียนรู้และเติบโตไปสู่ความเสมอภาคแห่งการเรียนรู้ ที่ทุกคนร่วมเป็นเจ้าของได้

หน่วยจัดการเรียนรู้ภาคเหนือ 28 โครงการ ร่วมแบ่งปันเรื่องราวการทำงานดี ๆ เพื่อเป็นแรงบันดาลใจ และปณิธานที่แน่วแน่ในการพัฒนาทุนมนุษย์และทุนทรัพยากรในพื้นที่เพื่อสร้าง “นิเวศการเรียนรู้ใหม่” ที่นำไปสู่การปลดล็อกตัวตนเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี มั่นคง และยั่งยืน



จากรุ่นพี่...หน่วยจัดการเรียนรู้นวัตกรรมต่อเนื่อง

“การทำงานกับ กสศ. ทำให้เราได้ Learn รู้ว่าการสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้ร่วมเรียนรู้ จำเป็นต้องเข้าใจบริบทชีวิตของผู้คนอย่างแท้จริง เพราะการเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อการเรียนรู้มีความยืดหยุ่นและตอบโจทย์ชีวิตของผู้เรียน เราจึงต้องการ Unlock รูปแบบการเรียนรู้เดิมสู่ ‘นิเวศการเรียนรู้ใหม่’ เพื่อสร้างโอกาสที่ทุกคนสามารถเข้าถึงและเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต”



นางกนกนา ใจสุวรรณ วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน หน่วยจัดการเรียนรู้นวัตกรรมต่อเนื่อง กล่าวถึงบทเรียนจากการทำงานกับ กสศ. ที่ผ่านมามีประทับใจในการทำงานที่ครบวงจร ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ซึ่งแต่ละปีล้วนมีกระบวนการทำงานที่ทำหยาบมากขึ้น เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ใหม่ ๆ ดังนั้น ในปีนี้จึงหวังเก็บเกี่ยวกระบวนการเรียนรู้ของ กสศ. ให้ได้มากที่สุดเพื่อนำไปถ่ายทอดให้กับคนในพื้นที่ และนำบทเรียนจากการทำงานเดิมมายกระดับการเรียนรู้ให้ผู้คนสามารถปลดล็อกตัวตนได้



เช่นเดียวกับ นางสาวกัลยา เขมมื่อ กลุ่มการเดินทางของเมล็ดพันธุ์ จังหวัดเชียงราย หน่วยจัดการเรียนรู้นวัตกรรมต่อเนื่อง ที่ค้นพบว่า ตลอดการทำงานร่วมกับ กสศ. ทำให้เธอได้ Learn รู้ว่าการพัฒนาชุมชนไม่ได้

อยู่ไกลตัว แต่อยู่ใน “เมล็ดพันธุ์ อาหาร และภูมิปัญญา” ที่ผู้คนมีอยู่แล้ว เพียงแต่ต้องมีพื้นที่ให้ความรู้เหล่านั้นได้เติบโตและส่งต่อ ด้วยเหตุนี้ เธอจึงต้องการ Unlock คุณค่าของอาหารชาติพันธุ์และองค์ความรู้ของปราชญ์ชุมชนให้เป็นความภาคภูมิใจในรากเหง้า เพื่อให้คนรุ่นใหม่มองเห็นอนาคตที่สามารถเติบโตไปพร้อมกับบ้านเกิดของตนเองได้

ไม่เพียงเท่านั้น เธอยังได้เรียนรู้ไปพร้อมกับผู้ร่วมเรียนรู้และร่วมแก้ปัญหาไปด้วยกัน เพราะเธอเองก็เป็นคนในชุมชน และถือเป็นคนรุ่นใหม่คนหนึ่งที่ต้องการพัฒนาบ้านเกิดให้ดีขึ้น เธอจึงพยายามสร้างการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและตอบโจทย์ชีวิตผู้คนให้ได้มากที่สุด ด้วยการนำทุนชุมชนมาสืบสานร่วมกับผู้สูงอายุและยกระดับสู่คุณภาพที่ยั่งยืน

ทั้งนี้ หน่วยจัดการเรียนรู้ทั้งสองพร้อมยินดีเป็นที่ปรึกษาให้กับหน่วยจัดการเรียนรู้รุ่นน้องทุกเมื่อ เพื่อร่วมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เสมอภาค มั่นคง และยั่งยืนไปด้วยกัน

...สู่รุ่นน้องหน่วยจัดการเรียนรู้ทั่วไป



นางสาวพรสรานย์ พรศิริโสภาคย์ กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรบ้านโป่งลมแรง จังหวัดเชียงใหม่ หน่วยจัดการเรียนรู้ทั่วไป เป็นคนรุ่นใหม่ที่เข้ามาทำงานกับ กสศ. โดยปลดล็อกตัวตนจากอดีตผู้ร่วมเรียนรู้และชาวบ้านธรรมดาคนหนึ่งสู่การลุกขึ้นมาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

“เราได้ Learn รู้ว่าการเรียนรู้สามารถเปลี่ยนมุมมองของเราที่มีต่อตัวเองได้ เพราะหลายคนที่เคยมองว่าตัวเองเป็นเพียงแรงงานนอกระบบ กลับค้นพบว่าตัวเองมีความสามารถและมีคุณค่ามากกว่าที่คิด วันนี้จึงต้องการ Unlock ความคิดของผู้คนให้มองเห็นต้นทุนภูมิปัญญา และความสามารถของตนเอง เพื่อต่อยอดเป็นโอกาสใหม่ ในการสร้างอาชีพและรายได้”

โดย นางสาวพรสรานย์ เชื่อว่าโอกาสในการเรียนรู้สามารถปลดล็อกชีวิตคนได้ อย่างที่เธอและเพื่อน ๆ เคยได้รับ ในปีนี้เธอจึงมุ่งมั่นถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเพื่อน ๆ ในชุมชน โดยหวังว่าจะนำกระบวนการทำงาน

ของ กสศ. ที่ได้เรียนรู้ร่วมกับรุ่นพี่และทีมหนุนเสริมวิชาการภาคเหนือ มาพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน และปลดล็อกคุณค่าชุมชนด้วยการสร้างนิเวศการเรียนรู้ใหม่จากการพัฒนาทุนเดิม และเปิดพื้นที่ให้คนได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อพัฒนาศักยภาพให้ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการทอผ้าและย้อมสีธรรมชาติ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาวปกาเกอะญอให้มีคุณภาพที่ดีมากยิ่งขึ้น



เช่นเดียวกับ นางทัตทรวง เตชะแก้ว โรงเรียนแม่เมาะวิทยา จังหวัดลำปาง หน่วยจัดการเรียนรู้ทั่วไป ที่มีโอกาสได้ร่วมงานกับ กสศ. ในโครงการนำร่องนวัตกรรมเครือข่ายสถานศึกษาเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา หรือ Equity Partnership Season 6

ซึ่งเป็นโครงการที่บูรณาการการเรียนการสอนของหลักสูตรศิลปศาสตรสาขานวัตกรรมและความเป็นผู้ประกอบการในอนุภูมิภาคผู้นำโขง รวมถึงรายวิชาด้านนวัตกรรมและกระบวนการคิดผู้ประกอบการ เพื่อนำองค์ความรู้มาเชื่อมโยงกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่จริง มุ่งเสริมทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ให้แก่เด็กและเยาวชน ผ่านประสบการณ์จริงตั้งแต่การออกแบบผลิตภัณฑ์ไปจนถึงการขายออนไลน์

ด้วยเหตุนี้ จึงมองเห็นโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนไปพร้อมกับผู้ประกอบการ เนื่องจากประสบการณ์การเป็นครูกว่า 30 ปี ทำให้นางทัตทรวง ต้องพบเจอกับปัญหาซ้ำซ้อนของครอบครัวนักเรียนที่ส่งต่อรุ่นสู่รุ่น ทั้งเรื่องอาชีพ รายได้ หรือการตั้งครกก็ไม่พร้อม เธอจึงต้องการ Learn รู้การสร้างเครือข่ายและกระบวนการพัฒนาชุมชน เพื่อ Unlock วงจรนี้ พร้อมสร้างโอกาสให้กับครอบครัวนักเรียนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนด้วยการนำอัตลักษณ์ชาติพันธุ์อู๋เมี่ยนมาใช้ในการปักผ้าผ้าม่านกับองค์ความรู้ด้านสมุนไพร พัฒนาผลิตภัณฑ์เดิมอย่างถุงหมอนมะหมาตามาตรอร์แกนิก ซึ่งได้รับรางวัลชนะเลิศจากโครงการ Equity Partnership Season 6 มาสร้างการเรียนรู้ให้กับนักเรียนและผู้ปกครองได้มีเวลาเรียนรู้ร่วมกันจนนำไปสู่การพัฒนาเป็นทักษะอาชีพ และสร้างรายได้

...เส้นทางต่อจากนี้ ไม่อาจรู้ได้ว่าบทสรุปของการทำงาน Learn to Unlock จะเป็นไปในทิศทางใด แต่อย่างน้อยเชื่อว่าพลังของทุกคนจะเป็นแรงบันดาลใจส่งต่อไปถึงผู้ร่วมเรียนรู้ให้สามารถปลดล็อกตัวตนและมองเห็นอนาคตใหม่จากทุนชุมชนได้ นับจากนี้ ขอเชิญชวนทุกหน่วยจัดการเรียนรู้ร่วมก้าวสู่ศักราชใหม่ไปพร้อมกันกับ กสศ. ด้วยพลังแห่งผีเสื้อที่พร้อมจะพาทุกท่านบินไปสู่สังคมแห่งความเสมอภาค

ปลดล็อกโอกาสด้วย “การเรียนรู้ เพื่อยู่อุด” หน่วยจัดการเรียนรู้ภาคกลาง ตะวันออก และ ตะวันตก

สะพาน ไม่ได้เพียงเชื่อมโยงเส้นทาง แต่ยังทำหน้าที่เชื่อมโยงผู้คนให้มาพบกัน เช่นเดียวกับการเรียนรู้ของหน่วยจัดการเรียนรู้ภาคกลาง ตะวันออก และตะวันตก 15 โครงการ ที่กำลังทำหน้าที่ “เชื่อม” ผู้คน ความรู้ ทรัพยากร และโอกาส เข้าหากัน เพื่อให้คนเปราะบาง คนพิการ เยาวชน ครอบครัว และชุมชน ได้ค้นพบเส้นทางใหม่ของชีวิตผ่านการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ชีวิตจริง

ร่วม Learn (เรียนรู้) เสียสละท่อนจากตัวแทนหน่วยจัดการเรียนรู้ภาคกลาง ตะวันออก และตะวันตก ที่จะมาร่วมกัน Unlock ศักยภาพ ความเป็นไปได้ใหม่ ๆ ในการทำหน้าที่เป็น “สะพานเชื่อมแห่งโอกาส” ที่ทำให้ผู้คนก้าวข้ามข้อจำกัดของตนเองไปสู่การพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน



เชื่อมการเรียนรู้...ให้ตอบโจทย์ชีวิต



การสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ ไม่ได้เริ่มจากการนำความรู้ไปถ่ายทอดเพียงอย่างเดียว แต่เริ่มจากการเข้าใจผู้เรียน เข้าใจข้อจำกัดของชีวิต และออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้คนในแต่ละพื้นที่ นี่คือนิยามการเรียนรู้ที่สำคัญที่

นายกิตติศักดิ์ จันทร์พรหม มูลนิธิบ้านร่มพระคุณ จังหวัดพิษณุโลก หน่วยจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมต่อเนื่อง ได้ Learn จากการทำงานร่วมกับ กสศ. “หากจะส่งเสริมการเรียนรู้ ต้องมีกระบวนการ มีเทคนิค และต้องฟังความต้องการของผู้ร่วมเรียนรู้” บทเรียนนี้ทำให้ทีมงานสามารถ Unlock รูปแบบการทำงาน จากการสอนทุกอย่างที่รู้ สู่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม และเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตนเอง



เมื่อการเรียนรู้ตอบโจทย์ชีวิตแล้ว สิ่งสำคัญต่อมา คือการทำให้โอกาสเหล่านั้นเดินทางไปถึงผู้คนที่ยังเข้าถึงไม่ได้ นายตระกูล สว่างอารมณ์ วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศและโฮมสเตย์บ้านเขาใหญ่ จังหวัดชลบุรี หน่วยจัดการเรียนรู้ทั่วไป มองเห็นทั้งกลุ่มวัยแรงงาน

ที่ได้รับผลกระทบด้านอาชีพ และเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่ยังขาดโอกาสในการเปลี่ยนแปลงชีวิต จึงตั้งใจใช้การเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญ พร้อมทำหน้าที่ เป็น “สะพานเชื่อมโอกาสและความรู้ใหม่ ๆ” เพื่อให้คนในพื้นที่สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ และนำไปต่อยอดเป็นคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้อย่างยั่งยืน

เมื่อผู้เรียน...กลายเป็นผู้สร้างการเรียนรู้



หนึ่งในภาพสะท้อนของ Learn to Unlock ที่ชัดเจน คือวันที่ “ผู้ร่วมเรียนรู้” เติบโตขึ้นและสร้างโอกาสให้ผู้อื่น เรื่องราวของ นายสุวิทย์ สังขวดี วิทยากร วิสาหกิจเพื่อแปรรูปผลผลิตบ้านกองมอทะ จังหวัดกาญจนบุรี หน่วยจัดการเรียนรู้ทั่วไป คือภาพของการเปลี่ยนแปลง

จากผู้ร่วมเรียนรู้ในวันนั้น ก้าวขึ้นมาเป็นหน่วยจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองในวันนี้ เพราะต้องการ Unlock โอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชนที่อยู่ร่วมกับผืนป่าในพื้นที่ห่างไกล พร้อมตั้งใจเรียนรู้วิธีสร้าง “กลไกคนรุ่นใหม่” ให้ลุกขึ้นมาเป็นกำลังสำคัญ ในการสร้างการเรียนรู้ให้กับชุมชนของตนเอง

เชื่อมศักยภาพ...สู่อนาคตที่ยั่งยืน



ปลายทางของสะพานแห่งโอกาส ไม่ใช่เพียงการทำให้ผู้คนเข้าถึงการเรียนรู้ แต่คือการทำให้พวกเขา ค้นพบศักยภาพของตนเอง และกล้าที่จะออกแบบเส้นทางชีวิต ในแบบที่เหมาะสมกับตัวเอง นายมานพ มีจำรัส วิสาหกิจชุมชนสวนศิลป์บ้านดิน จังหวัดราชบุรี

หน่วยจัดการเรียนรู้ทั่วไป จึงเลือกใช้ศิลปะและศาสตร์ด้านการแสดง เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างการเรียนรู้ เพราะเชื่อว่า “การแสดง คือจุดเริ่มต้นที่ทำให้ผู้คนกล้ายอมรับและเรียนรู้ตัวเอง” เมื่อผู้เรียนมองเห็นคุณค่าและความสามารถของตนเอง พวกเขาจะสามารถต่อยอดการเรียนรู้ไปสู่การสร้างอาชีพ การดำรงชีวิต และการพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง

เรื่องราวของทั้ง 4 หน่วยจัดการเรียนรู้ สะท้อนให้เห็นว่า “สะพานแห่งโอกาส” ไม่ได้เป็นเพียงเส้นทางที่พาผู้คนเดินข้ามข้อจำกัด แต่ยังเป็นพื้นที่ที่เชื่อมโยงผู้คน ความรู้ และประสบการณ์เข้าหากัน ตั้งแต่การออกแบบการเรียนรู้ที่เข้าใจชีวิต การเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงการเรียนรู้ การส่งต่อบทบาทจากผู้เรียนสู่ผู้สร้างการเรียนรู้ ไปจนถึงการค้นพบศักยภาพของตนเอง

นี่คือความหมายของ Learn to Unlock ของหน่วยจัดการเรียนรู้ภาคกลาง ตะวันตก และตะวันออกที่กำลังสร้าง “สะพานเชื่อมโอกาส” ให้การเรียนรู้ไม่ใช่เพียงเครื่องมือในการอยู่รอด แต่เป็นพลังที่ทำให้ผู้คน ครอบครัว และชุมชน เติบโตไปข้างหน้าร่วมกันอย่างยั่งยืน

“ปลดล็อกศักยภาพ” จากฐานชีวิตไปกับ หน่วยจัดการเรียนรู้ภาคตะวันออกเจียงเหนือ

เริ่มต้นศักราชใหม่ไปกับโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับประชากรวัยแรงงานนอกระบบและครัวเรือนที่มีแนวโน้มกลายเป็นครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น ปี 2569 ซึ่งในปีนี้มีหน่วยจัดการเรียนรู้ภาคตะวันออกเจียงเหนือ 48 โครงการ ร่วมผลักดันการทำงานให้ครอบคลุมผู้ร่วมเรียนรู้ที่หลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะกับ “ครัวเรือนยากจน” เพื่อให้ทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นไปพร้อมกันโดยไม่ใครถูกทิ้งไว้ข้างหลัง พร้อมสร้างทักษะการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ด้วยการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน และการเหนี่ยวนำหุ้นส่วนการศึกษามาร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลง

โดยการทำงานในช่วงแรก แต่ละหน่วยฯ ได้ร่วมทบทวนข้อเสนอโครงการฯ ร่วมกัน เพื่อค้นหาเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการทำงานที่แท้จริง เพื่อนำไปสู่การออกแบบกระบวนการทำงานที่เหมาะสมและตอบโจทย์ความต้องการของผู้ร่วมเรียนรู้มากที่สุด โดยส่วนใหญ่ต้องการที่จะ Learn หรือเรียนรู้การทำงานที่ทำให้ผู้ร่วมเรียนรู้มองเห็นคุณค่าในตัวเองและคุณค่าจากทุนชุมชน เพื่อปลดล็อกฐานทุนเหล่านั้นให้กลายเป็นโอกาสในการสร้างอาชีพและสร้างรายได้ที่มั่นคงในระดับครัวเรือน

ปลดล็อกโอกาสการเรียนรู้ด้วย “คุณค่า” ในตัวเอง



“อย่าให้ข้อจำกัดทางร่างกายมาเป็นตัวฉุดรั้งการเรียนรู้” เป็นคำที่หน่วยจัดการเรียนรู้ที่ทำงานกับคนพิการมักจะใช้เป็นคติประจำใจ เพราะเมื่อใดก็ตามที่คนคิดว่าตัวเองไม่มีคุณค่า เมื่อนั้นเขาจะไม่ให้โอกาสตัวเองได้พบเจอกับการเรียนรู้หรือเส้นทางชีวิตใหม่ ดังนั้น “การทำงานกับคนพิการต้องมากกว่าการสร้างอาชีพ ต้องสร้างพื้นที่ให้พวกเขาได้แสดงศักยภาพและมีคุณค่าในสังคม” นางมะโนลา พี่อำนวยการเรียนรู้จังหวัดเลย หน่วยจัดการเรียนรู้นวัตกรรมต่อเนื่อง กล่าวถึงสิ่งที่เธอได้เรียนรู้จากการทำงานกับ กสศ. และคนพิการกว่า 6 ปี

ซึ่งวันนี้เธอต้องการ Unlock ความเชื่อที่ว่า คนพิการเป็นได้เพียงผู้รับความช่วยเหลือสู่การเป็น “ผู้นำการเรียนรู้รุ่นใหม่” ที่สามารถสร้างโอกาส สร้างอาชีพ พัฒนาชุมชน และถ่ายทอดการเรียนรู้ให้กับผู้อื่นได้ เพราะจากการทำงานร่วมกับคนพิการ เขาไม่ได้เป็นเพียงผู้รอ ขอ หวัง แต่สามารถเรียนรู้ได้เหมือนกับคนทั่วไป เพียงแต่อาจจะต้องเรียนรู้ช้า ๆ ทำร่วมกันช้า ๆ

อีกทั้ง การทำงานกับ กสศ. ยังช่วยให้คนทำงานมองเห็นคุณค่าในตัวเอง ได้ปลดล็อกศักยภาพในการสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้อื่น รวมถึงปลดล็อกโอกาสในการสร้างเครือข่ายและสร้างผลิตภัณฑ์จากคนพิการที่มีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งทำให้มองการณ์ไกลไปถึงการสร้างผู้นำแถว 2 แถว 3 เพื่อมาสานต่อการทำงานนี้ให้ครอบคลุมระดับจังหวัด เนื่องจากจังหวัดเลยมีจำนวนคนพิการค่อนข้างมาก รวมถึงจะนำความรู้ 6 ปี มาสานต่อการทำงานกับกลุ่มผู้ร่วมเรียนรู้ใหม่ในพื้นที่ให้มากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนและครอบครัว เพื่อที่จะไม่มีใครถูกทิ้งไว้ข้างหลัง

เช่นเดียวกับ ชมรมผู้ปกครองบุคคลออทิสติก จังหวัดมุกดาหาร หน่วยจัดการเรียนรู้ทั่วไป ที่มองว่า นอกจากจะส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับคนพิการแล้ว ต้องไม่ลืมส่งเสริมให้ผู้ดูแลหรือผู้ปกครองด้วย เพราะเขาคือคนที่อยู่กับคนพิการมากที่สุด ดังนั้นหากได้เรียนรู้ร่วมกัน จะช่วยให้ทั้งคู่ได้ปลดล็อกคุณค่าในตัวเองและนำไปสู่โอกาสทางการเรียนรู้ได้



“ประสบการณ์ที่ผ่านมาทำให้เราได้ Learn รู้ว่าผู้ปกครองคือกำลังสำคัญที่สุดในการพัฒนาศักยภาพบุคคลออทิสติก เพราะการเรียนรู้ที่แท้จริงเกิดขึ้นทุกวันในครอบครัว เราจึงต้องการ Unlock ให้ผู้ปกครองมีทักษะชีวิต อาชีพ และรายได้ที่มั่นคง เพื่อให้สามารถดูแลและวางแผนอนาคตของครอบครัวได้อย่างมั่นคงและมั่นใจมากขึ้น” นางสาวทัศนีย์ สุขรี ชมรมผู้ปกครองบุคคลออทิสติก จังหวัดมุกดาหาร กล่าว

โดยสิ่งที่ชมรมต้องการปลดล็อกมากที่สุดคือ ปัญหาความยากจน ซึ่งนอกจาก นางสาวทัศนีย์ จะเป็นประธานชมรมแล้ว เธอยังเป็นคุณแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีลูกออทิสติก จึงเข้าใจหัวอกของผู้ปกครองที่ว่าไม่สามารถฝึกแค่พัฒนาการลูกได้ ต้องให้ความสำคัญกับเรื่องปากท้องด้วย โดยเฉพาะการสร้างรายได้จากอาชีพที่มาจากฐานทุนชุมชน เช่น การเกษตร การเพาะเห็ด ซึ่งสามารถสร้างการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ดูแลและคนพิการได้

ปลดล็อกโอกาสการเรียนรู้ด้วย “ทุนชุมชน”



“ที่ผ่านมา เราได้ Learn รู้ว่าแม้ชุมชนจะอยู่ห่างไกล แต่ยังมีต้นทุนที่ทรงคุณค่า ทั้งเส้นฝ้าย ผืนป่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้คนที่ยังรักษารากเหง้าของตนเองไว้ เราจึงต้องการ Unlock ศักยภาพที่ซ่อนอยู่ในทุนเหล่านี้ให้กลายเป็นโอกาสทางอาชีพและรายได้ที่ยั่งยืน เพื่อให้คนในชุมชนสามารถสร้างอนาคตที่มั่นคงบนฐานทรัพยากรบ้านเกิดตนเองได้” หนึ่งในเสียงของนางสาวอรุณา นันทโพธิ์เดช คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม หน่วยจัดการเรียนรู้นวัตกรรมต่อเนื่อง บอกเล่าให้เราฟังว่า แม้เธอจะเป็นหน่วยงานสถานบันการศึกษาที่เข้าไปทำงานกับชุมชน แต่เธอก็สัมผัสได้ถึงคุณค่าที่ซ่อนอยู่ ทั้งทุนทรัพยากรพื้นถิ่นและทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งชาวบ้านหลายคนในหมู่บ้านดงนา จังหวัดอุบลราชธานี ต่างมีทุนความรู้ในการปลูกฝ้าย หากเข้าไปส่งเสริมให้เรียนรู้การปลูกและแปรรูปฝ้ายที่มีคุณภาพมากขึ้น พร้อมกับส่งเสริมความรู้ด้านการตลาดเพิ่มเติม จะเป็นการปลดล็อกโอกาสทางอาชีพและสร้างรายได้เพิ่มขึ้น

โดยปีที่ผ่านมาพบว่าประสบความสำเร็จไปหนึ่งขั้น ชาวบ้านรู้วิธีการเพิ่มมูลค่าให้เส้นฝ้าย ไม่ขายเพียงดอกฝ้ายอย่างเดียว ซึ่งปีนี้เธอวางแผนจะส่งเสริมความรู้ด้านเทคโนโลยีและตั้งเครื่องใหม่มาเรียนรู้อาชีพจากชุมชนร่วมกับผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ เพื่ออนุรักษ์ความรู้และภูมิปัญญาไว้ พร้อมทั้งจะส่งเสริมให้ชาวบ้านเรียนรู้วิธีการทอฝ้ายและย้อมสีธรรมชาติอย่างครบวงจร รวมถึงส่งเสริมให้เลี้ยงผึ้งโพรง เนื่องจากหมู่บ้านดงนาเป็นชุมชนริมฝั่งโขงพื้นที่โดยรอบมีความอุดมสมบูรณ์ หากเลี้ยงผึ้งโพรงจะช่วยให้ระบบนิเวศโดยรอบสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ต้นฝ้ายมีผึ้งช่วยผสมเกสร น้ำผึ้งปามีสมาธิและคุณภาพดีจากดอกไม้ป่า ชาวบ้านมีอาชีพและรายได้เพิ่มจากทุนชุมชน แต่ทั้งนี้ทุกอย่างต้องขึ้นอยู่กับชาวบ้านว่าต้องการเรียนรู้เรื่องอะไร เพื่อนำไปสู่การปลดล็อกโอกาสที่แท้จริง



“เราได้ Learn รู้ว่าการเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นไม่ได้หากผู้คนยังไม่เปิดใจและเชื่อมั่นในฐานทุนที่มีอยู่ เราจึงต้องการ Unlock ความคิดคนในชุมชนให้มองเห็นคุณค่าบ้านเกิดตนเอง และเปลี่ยนทุนทางธรรมชาติที่มีอยู่ให้กลายเป็นโอกาสในการสร้างคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน

ด้วยการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สร้างงาน สร้างรายได้ และอนุรักษ์ทรัพยากรไปพร้อมกัน” เป็นหนึ่งในความตั้งใจของนายพิทยา รัตสอนจิต วิสาหกิจชุมชนเที่ยววิถีสีชมพู จังหวัดขอนแก่น หน่วยจัดการเรียนรู้ทั่วไป เนื่องจากพื้นที่ในตำบลดงลาน อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น ส่วนใหญ่เป็นเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก.) และพื้นที่รอยต่อแนวอนุรักษ์ ตลอดจนมีปัญหาแนวเขตทับซ้อน ชาวบ้านทำการเกษตรได้อย่างจำกัด หนาแน่นผลผลิตยังไม่ดีและมีราคาไม่สูง จึงต้องการผลักดันชุมชนไปสู่ความยั่งยืนด้วยกระบวนการเรียนรู้ของ กสศ. ที่หวังช่วยปลดล็อกความคิดคนในชุมชนให้มองเห็นคุณค่าบ้านเกิดของตนเอง และร่วมกันพัฒนาให้พื้นที่แห่งนี้สามารถสร้างอาชีพใหม่และสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนได้

...ทุกการเรียนรู้สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงและ Unlock ไปสู่โอกาสครั้งใหม่ได้ มารวมเอาใจช่วยให้หน่วยจัดการเรียนรู้ ค้นพบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ตรงใจ เพื่อปลดล็อกโจทย์ชีวิตให้ไปสู่ความเสมอภาคอย่างแท้จริง

ปลดล็อกการเรียนรู้ ไปกับหน่วยจัดการเรียนรู้ภาคใต้

เมื่อ “การเรียนรู้” คือการเปิดพื้นที่ให้ผู้คนลุกขึ้นเปลี่ยนชีวิตของตนเอง บางพื้นที่เริ่มต้นจากการพัฒนาทักษะอาชีพ บางพื้นที่เริ่มจากการเปิดใจผู้คน ขณะที่อีกหลายพื้นที่ใช้ฐานทุนและวิถีชีวิตของชุมชนเป็นจุดตั้งต้น แม้แนวทางการทำงานจะแตกต่างกัน แต่หน่วยจัดการเรียนรู้ภาคใต้ 22 โครงการ กำลังมุ่งไปยังเป้าหมายเดียวกัน คือการปลดล็อกศักยภาพของผู้คนผ่านการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เข้าใจชีวิต และเชื่อมั่นว่าทุกคนสามารถเติบโตได้

จากชายแดนใต้สู่ชายฝั่งอันดามัน เสียงสะท้อนจากคนทำงานในพื้นที่ทำให้เห็นตรงกันว่า การเรียนรู้ไม่ใช่เพียงการถ่ายทอดความรู้ แต่คือการออกแบบโอกาสให้เหมาะกับชีวิตของผู้เรียน และสร้างพื้นที่ให้ทุกคนได้ค้นพบศักยภาพของตนเอง

ออกแบบการเรียนรู้...ให้เติบโตจากชีวิตจริง



“การออกแบบการเรียนรู้ที่ดีต้องยึดผู้เรียนเป็นหลัก ยืดหยุ่นตามบริบทชีวิต และสามารถส่งต่อไปถึงคนในครอบครัวได้” นี่คือนิยามสำคัญที่ นางกุสุมา อยู่ชะ เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนการส่งเสริมเศรษฐกิจและทุนชุมชนผลิตขนมปัง จังหวัดนราธิวาส หน่วยจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมต่อเนื่อง Learn จากการทำงานที่ผ่านมา และเป็นเหตุผลที่ทำให้ปีนี้เธอต้องการต่อยอดสู่การเป็นหน่วยจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้คนในพื้นที่มีทั้งทักษะ ภูมิการศึกษา และทางเลือกใหม่ในชีวิต



เมื่อการเรียนรู้ถูกออกแบบให้สอดคล้องกับชีวิตจริงแล้ว สิ่งสำคัญต่อมาคือการทำให้ “ทุกคน” สามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ได้ นั่นคือความตั้งใจของ นางสาวอภิษฎา ไชยชนะ ขมรมสร้างเสริมศักยภาพเพื่อเพื่อนคนพิการ จังหวัดนราธิวาส หน่วยจัดการเรียนรู้ทั่วไป ที่เชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อชุมชนเปิดพื้นที่ให้คนพิการและคนทั่วไปได้อยู่และเรียนรู้ร่วมกัน “เราอยากเห็นความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในสังคมที่คนพิการและคนทั่วไปสามารถอยู่และเรียนรู้ร่วมกันได้” การ Unlock ที่สำคัญที่สุดจึงไม่ใช่เพียงการพัฒนาผู้เรียน แต่คือการปลดล็อกวิถีคิดของคนทำงาน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง โรงเรียน และทุกภาคส่วน ให้ร่วมกันสร้างพื้นที่ปลอดภัยที่ทุกคนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ร่วมกัน

เมื่อการเรียนรู้เชื่อมโยงกับชีวิต การเปลี่ยนแปลงจึงเกิดขึ้นได้จริง



อีกหนึ่งบทเรียนจาก นางสาวไอรดา ม่วงพานิช เครือข่ายคนเลี้ยงผึ้ง จังหวัดสุราษฎร์ธานี หน่วยจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมต่อเนื่องที่ได้ Learn ว่า ทักษะการเอาตัวรอดไม่ได้อยู่เฉพาะในห้องเรียน แต่เกิดจากความสามารถในการเรียนรู้จากสิ่งรอบตัวและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง เมื่อผู้ร่วมเรียนรู้สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับชีวิตประจำวันได้ การเรียนรู้จึงกลายเป็นพลังในการ Unlock ศักยภาพของแต่ละคน และเปิดทางไปสู่คุณภาพชีวิตในแบบที่ตนเองต้องการ



แนวคิดเดียวกันนี้สะท้อนผ่านการทำงานของ นางนที คำนัย ขมรมผู้ปกครองบุคคลออทิสติก อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง หน่วยจัดการเรียนรู้ทั่วไป ที่มองว่า “การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น” คือคำตอบของครอบครัวเด็กออทิสติก เพราะช่วยให้ผู้ปกครองมีโอกาสพัฒนาทักษะ มีอาชีพ มีรายได้ และสามารถพึ่งพาตนเองได้ พร้อมส่งต่อการดูแลและพัฒนาการที่ดีขึ้นไปยังลูกหลานของตนเอง

เรื่องราวของตัวแทนหน่วยจัดการเรียนรู้ทั้ง 4 หน่วย สะท้อนให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงไม่ได้เริ่มจากการมีคำตอบที่ดีที่สุด แต่เริ่มจากการเข้าใจผู้คน ออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับชีวิตจริง เปิดพื้นที่ให้ทุกคนมีส่วนร่วม และเชื่อมั่นว่าทุกคนสามารถเติบโตได้ เมื่อการเรียนรู้เกิดขึ้นบนฐานชีวิตของผู้คน การเปลี่ยนแปลงก็จะไม่หยุดอยู่เพียงคนเดียว แต่จะค่อย ๆ ขยายผลไปสู่ครอบครัว ชุมชน และคนรุ่นต่อไป

นี่คือความหมายของ Learn to Unlock ในภาคใต้ ที่เชื่อว่าการปลดล็อกการเรียนรู้คือ การปลดล็อกศักยภาพของผู้คน และสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนจากภายในชุมชน

แม้ประเทศไทยจะมีภูมิประเทศ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค แต่สิ่งหนึ่งที่เหมือนกัน คือทุกชุมชนต่างมี “ทุน” ของตนเอง และทุกคนต่างมีศักยภาพที่รอการค้นพบ Learn to Unlock จึงเป็นการเดินทางเพื่อเรียนรู้ว่าในแต่ละพื้นที่ผู้คนกำลังใช้การเรียนรู้เพื่อปลดล็อกอะไร

แม้คำตอบของแต่ละพื้นที่จะแตกต่างกัน แต่ทุกเรื่องราวกำลังพาเราไปสู่ความหมายเดียวกัน คือ “การเรียนรู้” ที่ทำให้ผู้คนสามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตของตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้อย่างแท้จริง



“

หัวใจสำคัญของการทำงานคือ
การเข้าใจชีวิตจริงของผู้อื่นว่า
การศึกษาหรือการเรียนรู้ อาจเกิดขึ้นไม่ได้
หากคนยังไม่อิ่มท้อง
หรือยังจัดการชีวิตตัวเองไม่ได้
ดังนั้นการออกแบบการเรียนรู้
จึงต้องสอดคล้องกับชีวิต
และความพร้อมของผู้ร่วมเรียนรู้
ควบคู่กับการสร้างกระบวนการหนุนเสริม
ที่ปลอดภัย ยืดหยุ่น และนำไปสู่
การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

”



สมพงษ์ หลีเคราะห์
หัวหน้าทีมหนุนเสริมวิชาการภาคใต้

“

การเคารพความเป็นมนุษย์
คือจุดตั้งต้นเพื่อสร้างการเรียนรู้
เพราะทุกคนมีวิธี
และจังหวะการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน
จึงต้องออกแบบการเรียนรู้
ที่พอดีกับชีวิตจริง
โดยใช้ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐาน
และเปิดโอกาสให้ทุกคน
เป็นเจ้าของการเรียนรู้ร่วมกัน
เพื่อสร้าง “ระบบนิเวศการเรียนรู้ใหม่”
ที่เข้มแข็ง และปลอดภัย
มีความเสมอภาค สร้างสรรค์
โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

”



คำรณ นิ่มอนงค์
หัวหน้าทีมหนุนเสริมวิชาการภาคกลาง ตะวันออก และตะวันตก

“

หัวใจสำคัญของการทำงานคือ
ทุกฝ่ายมองเห็นเป้าหมายร่วม
ไม่ทำงานแยกส่วน
แต่บูรณาการความเชี่ยวชาญที่หลากหลาย
ฐานทุนทรัพยากรในพื้นที่ และกลไกที่มี
มาร่วมหนุนเสริมกันจนเกิดพลังทวีคูณ
ขอขอบคุณจากใจจริง
ที่ทุกหน่วยจัดการเรียนรู้อาสาเข้ามาทำงาน
เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง
และคืนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
อย่างเท่าเทียมให้กับผู้ร่วมเรียนรู้

”



มีสยา คำแหง
หัวหน้าทีมหนุนเสริมวิชาการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

“

ปีนี้เป็นช่วงเวลาสำคัญ
เพื่อยกระดับการทำงาน
จากระดับบุคคลหรือระดับกลุ่ม
ไปสู่การมอง ‘คุณภาพชีวิตระดับครัวเรือน
และขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ’
เป้าหมายสำคัญของปีนี้
จึงมุ่งยกระดับหน่วยจัดการเรียนรู้ให้เป็น
‘กลไกสร้างการเปลี่ยนแปลงระดับพื้นที่’
ด้วยวัฒนธรรมการทำงานแบบใหม่
‘สร้างความเป็นหน้าหมู่และเจ้าของร่วม’
เพื่อพัฒนาชุมชนให้จัดการตนเอง
ได้ในระยะยาว

”



ชีวัน ชันธรรสม
หัวหน้าทีมหนุนเสริมวิชาการภาคเหนือ

COMMUNITY - BASED Learning



LEARN to RE-LIFE ระบบนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อการคืนสู่สังคมอย่างยั่งยืน

สำหรับผู้ต้องราชทัณฑ์ แม้อิสรภาพทางกายจะถูกจำกัดด้วยข้อกฎหมาย แต่อิสรภาพในการเรียนรู้ เพื่อเริ่มต้นชีวิตใหม่จะต้องไม่ถูกตัดขาด เพราะในชีวิตจริงเมื่อคนหนึ่งคนต้องติดอยู่ในวงจรของปัญหา ครอบครัว พ่อแม่ หรือลูกหลานของพวกเขาย่อมได้รับผลกระทบและถูกจำกัดโอกาสไปด้วย ดังนั้น LEARN to RE-LIFE “การร่วมสร้างระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการคืนสู่สังคมอย่างยั่งยืน” จึงไม่ใช่หน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่ง หากแต่เป็นภารกิจร่วมของสังคมในการกู้คืนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเป็นการทวงคืน “ทุนมนุษย์” ที่จะกลับมาร่วมขับเคลื่อนประเทศไทยให้เจริญเติบโตไปด้วยกันอย่างยั่งยืน เพราะความผิดพลาดในอดีตคือบทเรียน และทุนมนุษย์ทุกคนควรได้รับโอกาสในการเจริญงอกงามต่อไป...



นายสหการณ์ เพ็ชรนรินทร์ อธิบดีกรมราชทัณฑ์ กล่าวว่า ในแต่ละปีผู้ก้าวพลาดได้รับการปล่อยตัวกลับคืนสู่สังคมกว่า 200,000 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่ใกล้เคียงกับผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัย ดังนั้น หากสามารถพัฒนาให้บุคคลกลุ่มนี้พ้นโทษออกไปอย่างมีคุณภาพ ย่อมจะเกิดประโยชน์ต่อสังคมไทยไม่น้อย ที่ผ่านมากกรมราชทัณฑ์ พบสถิติของผู้ต้องขังในเรือนจำร้อยละ 76 เป็นผู้ที่ไม่สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเท่ากับว่าพวกเขาขาดต้นทุนชีวิตมาตั้งแต่ต้น และขาดกำลังที่จะแข่งขันกับผู้อื่นในสังคม หากเราปล่อยให้ผู้ที่ถูกคุมขังในเรือนจำสูญเสียโอกาสในการเรียนรู้หรือการพัฒนา พวกเขาอาจจะสูญเสียโอกาสนั้นไปตลอดชีวิต ฉะนั้น จึงควรทำทุกวิถีทางเพื่อพัฒนาให้พวกเขากลายเป็นคนดีและมีศักยภาพให้ได้



“เราจะจัดระบบการศึกษาอย่างไรให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ต้องขัง และจะนำไปสู่แผนการพัฒนาต่าง ๆ ที่กรมราชทัณฑ์มีอยู่แล้วมาดำเนินการเทียบโอนความรู้และบูรณาการเข้ากับการศึกษาได้อย่างไร”

นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้ที่อยู่ในเรือนจำร้อยละ 70-80 มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และร้อยละ 90 เป็นผู้ที่ไม่ได้ฝึกฝนการกระทำความผิด โดยเนื้อแท้ แต่ถูกกระตุ้นและหล่อหลอมด้วยปัจจัยแวดล้อมจากครอบครัว ชุมชน และสังคม ดังนั้น ระดับของการพัฒนา ตลอดจนการบำบัดฟื้นฟู และแก้ไข จึงต้องออกแบบตามความซับซ้อน และสอดคล้องกับความแตกต่างเป็นรายบุคคล เช่น จัดระบบการดำเนินงานให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในเรือนจำ ตั้งแต่การประกอบอาชีพ การศึกษา การรักษาพยาบาล การพัฒนา ตลอดจนกระบวนการบำบัดฟื้นฟู ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่ว่า เราจะจัดระบบการศึกษาอย่างไรให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ต้องขัง และจะนำไปสู่แผนการพัฒนาต่าง ๆ ที่กรมราชทัณฑ์มีอยู่แล้วมาดำเนินการเทียบโอนความรู้และบูรณาการเข้ากับการศึกษาได้อย่างไร

นายสหกรณ์ กล่าวเพิ่มเติมว่า การดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมา มีการร่วมมือกับกรมส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) ในการพิจารณาเทียบโอนกิจกรรมต่าง ๆ ของกรมราชทัณฑ์ขึ้นมาเป็นวิชาหลักจำนวน 21 วิชา ครอบคลุมทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย และร่วมมือกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) มูลนิธิ และศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ จัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นในพื้นที่ เช่น จังหวัดอุดรธานี และมีการขยายผลไปยังเรือนจำอีก 13 แห่ง ซึ่งในปัจจุบันยังคงขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง นับเป็นความท้าทายร่วมกันเพื่อพัฒนาและยกระดับการศึกษาในเรือนจำให้เข้มแข็งขึ้น

ภารกิจกู้คืนชีวิตใหม่ของผู้ก้าวพลาดด้วย “โอกาสและอาชีพ”



นายธนชัย สุนทรเวช ผู้จัดการอาวุโส ด้านการพัฒนาหุ้นส่วนทางสังคมและการมีส่วนร่วม สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) กล่าวว่า หนึ่งในปัญหาที่ให้ความสำคัญมากที่สุดคือ “การกระทำผิดซ้ำ” ของผู้พ้นโทษ ซึ่งในแต่ละปีมีผู้ได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำกว่า 200,000 คน หากไม่มีการช่วยเหลือหรือสร้างโอกาสใหม่ให้กับผู้พ้นโทษ 1 ใน 3 จะกลับเข้าสู่ระบบเรือนจำอีกครั้ง เป็นผลจาก

ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่บีบคั้นชีวิต หลายคนถูกครอบครัวยึดติดทัศนคติในการประกอบอาชีพ ถูกปฏิเสธจากตลาดแรงงานเพราะมีประวัติอาชญากรรม และไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ขณะที่อีกหลายคนไม่กล้าแม้แต่จะเดินเข้าไปสมัครงาน เพราะเชื่อว่าตนเองจะไม่สามารถรับการยอมรับจากสังคม

โรงเรียนตั้งต้นดี จึงถูกออกแบบให้เป็นทั้ง “โรงเรียน” และ “ครอบครัว” โดยสิ่งแรกที่โครงการมอบให้ไม่ใช่งาน แต่คือ “พื้นที่ปลอดภัย” ที่ทำให้พวกเขารู้สึกว่าตนเองยังมีคุณค่า ตั้งต้นด้วยผู้พ้นโทษทุกประเภทคดี ทุกเพศ ทุกวัย และทุกสภาพร่างกาย ซึ่งแนวทางการพัฒนาของโครงการไม่ได้หยุดอยู่แค่การสอนทักษะอาชีพ แต่เน้นการสร้าง “ทุนชีวิต” ควบคู่กันไป ทั้งทุนความคิดและการพัฒนาตัวตน ทุนทางสังคม และเครือข่ายสนับสนุน ทุนความสามารถในการประกอบอาชีพ และทุนทางจิตใจและภูมิคุ้มกันชีวิต โดยผู้เข้าร่วมจะทำงานจริงในรูปแบบ On-the-Job Training เรียนรู้ทักษะชีวิตในช่วงหลังเลิกงาน ไม่ว่าจะเป็นการบริหารการเงิน การอยู่ร่วมกับผู้อื่น การควบคุมอารมณ์ ความรับผิดชอบ และการสร้างเป้าหมายชีวิต นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการรับรองมาตรฐานวิชาชีพ เช่น ใบรับรองผู้สัมผัสอาหารของกรมอนามัย เพื่อให้ผู้เรียนนำไปใช้สมัครงานได้จริงในอนาคต ผ่านโมเดล “8 เดือนเปลี่ยนชีวิต” โดยเป้าหมายสุดท้าย คือการทำให้พวกเขาก้าวออกไปใช้ชีวิตและยืนหยัดได้ด้วยตนเอง

“โรงเรียนตั้งต้นดี ถูกออกแบบให้เป็นทั้ง “โรงเรียน” และ “ครอบครัว” โดยสิ่งแรกที่สำคัญคือ “พื้นที่ปลอดภัย” ที่ทำให้พวกเขารู้สึกว่าตนเองยังมีคุณค่า”

อีกด้านหนึ่ง โรงเรียนตั้งต้นดีทำหน้าที่เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมที่สร้างพื้นที่จ้างงานจริง จากการบริหารฟู้ดคอร์ทภายใน TIJ ก่อนจะขยายไปสู่ธุรกิจอาหาร การจัดเลี้ยง และ Chef's Table ซึ่งปัจจุบันหลายคนพัฒนาฝีมือจนสามารถจัดเลี้ยงให้แขกผู้บริหารระดับสูงและหน่วยงานภาครัฐได้อย่างมืออาชีพ และยังมีแผนพัฒนาธุรกิจอื่น ๆ ซึ่งความร่วมมือจากภาคเอกชนเริ่มเพิ่มขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าสังคมกำลังเปิดพื้นที่ให้กับผู้พ้นโทษมากขึ้น

ผลลัพธ์ที่พิสูจน์ได้ตลอดระยะเวลากว่า 3 ปี โรงเรียนตั้งต้นดี มีสมาชิกเข้าร่วมแล้วกว่า 48 คน และมีผู้ผ่านกระบวนการพัฒนามากกว่า 200 คน อัตราการกระทำผิดซ้ำอยู่ที่เพียงร้อยละ 2 เท่านั้นเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยระดับประเทศที่สูงกว่าร้อยละ 30 ขณะที่การประเมินผลตอบแทนทางสังคม (Social Return on Investment: SROI) พบว่า เงินลงทุนทุก 1 บาท สามารถสร้างผลตอบแทนกลับคืนสู่สังคมได้มากกว่า 8 บาท ผ่านการลดอัตราอาชญากรรม ลดภาระงบประมาณรัฐ และสร้างรายได้ให้ผู้พ้นโทษสามารถพึ่งพาตนเองได้



ทางด้าน นายประวิทย์ ธนาปิยกุล ประธานหลักสูตรวิชาตั้งต้นดี โรงเรียนตั้งต้นดี (วิสาทกิจเพื่อสังคม) กล่าวเสริมว่า การคืนคนสู่สังคมไม่สามารถอาศัยเพียง “งาน” หรือ “รายได้” เท่านั้น หากต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงจากภายใน และการสร้างระบบนิเวศ

ที่เอื้อต่อการเติบโตของมนุษย์อย่างแท้จริง ผ่านแนวคิดหลักคือ การพัฒนาผู้พ้นโทษด้วยการทำงานจริง ที่กลายเป็นจุดเริ่มต้นของการออกแบบ “วิชาตั้งต้นดี” โดยดึงทฤษฎีชีวิต หลักคิด และกระบวนการเรียนรู้เรื่องตัวตนเข้ามาประกอบกับการฝึกงานจริง เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสามารถเข้าใจตนเองไปพร้อมกับการเรียนรู้ทักษะอาชีพ ซึ่งต่อมาการพัฒนาเป็น “หลักสูตร” ที่องค์กรอื่นสามารถนำไปใช้ได้

“หลักสูตรตั้งต้นดีถูกพัฒนาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสร้างความเชื่อมั่นแก่ทั้งผู้พ้นโทษและผู้ประกอบการ โดยเฉพาะกลุ่มธุรกิจต่าง ๆ รวมถึงผู้ประกอบการร้านอาหารและบริการที่ต้องการรับผู้พ้นโทษเข้าทำงาน อย่างไรก็ตามความสำเร็จของการคืนคนสู่สังคมจะต้องเกิดขึ้นทั้งสองด้าน คือ คนต้องพร้อม องค์กรต้องพร้อม และทั้งสองฝ่ายต้องเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน เพราะบางคนอยู่ในช่วงที่ต้อง “ซ่อม” ขณะที่บางคนอยู่ในช่วงที่ต้อง “สร้าง” และองค์กรต้องไม่ลืมคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งหนึ่งในผลลัพธ์ที่มีคุณค่าไม่ใช่การมีงานทำหรือเกิดรายได้ แต่คือการที่ผู้พ้นโทษเริ่มมองเห็นคุณค่าของตัวเองอีกครั้ง พวกเขาไม่ได้เป็นเพียงผู้รับโอกาสอีกต่อไป แต่กลายเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจในการสร้างโอกาสให้ผู้อื่น กลายเป็นพี่เลี้ยงเป็นแบบอย่าง และเป็นหลักฐานที่มีชีวิตว่ามนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลงได้จริง”

ยอมรับในความเป็นมนุษย์ จุดเริ่มต้นเพื่อส่งเสริมการ Re-Life



สำหรับสมาคมสตรีไทยคาทอลิกที่ขับเคลื่อนงานเพื่อส่งเสริมให้ผู้ต้องขังกลับตัวเป็นคนดีอย่างต่อเนื่องกว่า 30 ปี ภายใต้หัวใจสำคัญคือ “การให้โอกาส” โดยไม่เลือกปฏิบัติและเน้นหลักสำคัญของการส่งเสริมการพัฒนาบนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดย

นางยุพดี สิริรัชตกุล นายกสมาคมสตรีไทยคาทอลิก กล่าวว่า มนุษย์ทุกคนย่อมมีโอกาสก้าวพลาดและกระทำความผิดได้ ดังนั้นช่วงเวลาที่อยู่ภายในเรือนจำจึงเป็นโอกาสอันดีในการทบทวนตนเอง โดยสมาคมจะลงพื้นที่เข้าไปพบผู้ต้องขังเดือนละครั้ง และนำหลักสูตรวิชาชีพเข้าไปส่งเสริม เช่น การทำยาสีฟันสมุนไพรสูตรโบราณ หรือการทำขนมอย่างง่าย แต่โดยเนื้อแท้แล้ว สิ่งที่สมาคมมุ่งเน้นคือ “งานอภิบาล” หมายถึง การดูแลเยียวยาจิตใจ ควบคู่ไปกับการดูแลทางร่างกายด้วยการฝึกอาชีพ และส่งเสริมให้พวกเขารู้จักดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง



มนุษย์ทุกคนย่อมมีโอกาสก้าวพลาด
และกระทำความผิดได้

ดังนั้นช่วงเวลาที่อยู่ภายในเรือนจำ
จึงเป็นโอกาสอันดีในการทบทวนตนเอง



นางยุพดี กล่าวเพิ่มเติมว่า เมื่อทำงานไประยะหนึ่งเกิดบทเรียนว่า “งานนี้ทำคนเดียวคงไม่ทันการณ์” เพราะปัญหาชีวิตของแต่ละคนมีความซับซ้อน อีกทั้งยังมีจำนวนของผู้ต้องขังเพิ่มมากขึ้น จึงต้อง “สร้างเครือข่าย” ร่วมงานเพิ่มเติม อาทิ ร่วมมือกับสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน) หรือ TIJ ในการฝึกอบรมวิชาชีพ และเชื่อมโยงวิทยาลัยอาชีวศึกษาพระนครศรีอยุธยา เข้ามาเติมเต็มในด้านความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน กระทั่งปัจจุบันสามารถขยายผล





การดำเนินงานไปยังเรือนจำในพื้นที่อื่น ๆ ผ่าน 11 สังคมณฑลทั่วประเทศ โดยใช้วิธีการเข้าไปเป็น “พี่เลี้ยง” ในระยะแรก ส่งผลให้ปัจจุบันเกิดเครือข่ายการทำงานในเรือนจำขยายผลครอบคลุมทั่วประเทศในนามของคณะกรรมการคทอลิกเพื่อการอภิบาลผู้ถูกคุมขัง ซึ่งมุ่งเน้นในเรื่องการอภิบาลเยียวยาจิตใจเป็นส่วนใหญ่ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมอาชีพและการอบรมสั่งสอนด้านจริยธรรม

ทั้งนี้ ปัจจุบันสมาคมได้ปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานโดยให้ความสำคัญกับ “กลุ่มเด็กและเยาวชน” เช่น สถานแรกรับเด็กและเยาวชนหญิง บ้านปราณี ชุมชนกองขยะหนองแขม ซึ่งมีปัญหายาเสพติดรุนแรง รวมถึงทำงานร่วมกับครอบครัวและผู้ปกครองเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานพินิจฯ หรือบุคคลที่ยังอยู่ในเรือนจำควบคู่ไปด้วย ทั้งนี้ตลอด 30 กว่าปี สมาคมไทยคทอลิกเป็นหนึ่งในองค์กรที่เรียนรู้จากการทำงานและปรับตัวตลอดเวลา เพื่อให้ภารกิจที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและการพัฒนาในอีกหลายมิติ

สร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตั้งแต่เรือนจำถึงสังคม



จากประสบการณ์ตรงของพื้นที่ต้นแบบเรือนจำกลางอุดรธานี นายอติกาญจน์ วงศ์วีรโอ ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง เรือนจำกลางอุดรธานี กล่าวว่า บุคคลที่มีอิทธิพลต่อความคิดและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ต้องขังมากที่สุดคือ “เจ้าหน้าที่เรือนจำ” ดังนั้น

จึงถือสำคัญในการสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับผู้ต้องขังเพื่อคืนคนสู่สังคมอย่างยั่งยืน จึงต้องเริ่มต้นจากระบบนิเวศภายในเรือนจำ ซึ่งที่ผ่านมาเรือนจำกลางอุดรธานีได้ร่วมงานกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) โดยเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์ “บุญแจกสามดอก” ที่เกิดจากการบูรณาการการทำงานร่วมกันของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี บริษัท อັตลักซ์ จำกัด (วิสาหกิจเพื่อสังคม) และเรือนจำกลางอุดรธานี ที่ประยุกต์ใช้ความเชี่ยวชาญของตนเองมาร่วมจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเพื่อให้ผู้ต้องขังไม่กระทำผิดซ้ำ

“

**การเปลี่ยนจากผู้ก้าวพลาดให้ก้าวไปข้างหน้า
เปลี่ยนผู้คุมให้กลายเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้
เปลี่ยนพื้นที่ปิดให้กลายเป็นพื้นที่รวมพลังทุกภาคส่วน
ร่วมสร้างนิเวศการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นไปด้วยกัน
เพราะการพัฒนาคน ไม่เพียงลดการกระทำผิดซ้ำ
แต่ยังสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนและสังคมในระยะยาว**

”



ซึ่งกลยุทธ์ของ “บุญแจก 3 ดอก” คือการเปลี่ยนจากผู้ก้าวพลาดให้ก้าวไปข้างหน้า เปลี่ยนผู้คุมให้กลายเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้ เปลี่ยนพื้นที่ปิดให้กลายเป็นพื้นที่รวมพลังทุกภาคส่วน ร่วมสร้างนิเวศการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นไปด้วยกัน เพราะการพัฒนาคน ไม่เพียงลดการกระทำผิดซ้ำ แต่ยังสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนและสังคมในระยะยาว โดยการทำงานดังกล่าว สร้างการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นให้กับผู้ต้องขังภายใต้ความซับซ้อนที่แต่ละคนพบเจอด้วย “ภูมิอุดรวิชาลัย” ที่ไม่เพียงจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของผู้ต้องขังเท่านั้น แต่ยังทำให้พวกเขามีที่พักพิงทางสังคมในยามพ้นโทษและคอยติดตามดูแลเป็นระยะผ่านการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนขึ้นเพื่อรองรับการเริ่มต้นชีวิตใหม่ภายหลังพ้นโทษออกไป

ทั้งนี้ จากการดำเนินงานที่ผ่านมาเกิดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในเรือนจำกลางอุดรธานีอย่างเป็นรูปธรรม 3 ประการ คือ 1. **เปลี่ยนแปลงระบบการทำงาน** เป็นการให้เกียรติกันและกันระหว่างเพื่อนร่วมงาน เปลี่ยนจากคำสั่งเป็นการชวนคิดโจทย์การทำงานร่วมกัน 2. **บรรยากาศหรือนิเวศในการปฏิบัติ** ที่เน้นการทำงานเป็นทีมภายใต้ภารกิจร่วม ส่งผลให้ภาระงานที่เคยถูกมองว่าเป็นเรื่องใหญ่และยาก ได้รับการจัดสรรและขับเคลื่อนไปได้อย่างเป็นระบบตามหน้าที่ของแต่ละบุคคล และ 3. **เรื่องราวความสำเร็จรูปธรรม** คือการได้เห็นเยาวชนและผู้พ้นโทษสามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมภายนอกได้อย่างภาคภูมิใจ สามารถตั้งหลักชีวิตและรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพได้สำเร็จ เกิดเป็นเครือข่ายของ “กลุ่มคนธรรมดี” ที่สร้างแรงจูงใจให้ผู้พ้นโทษคนอื่น ๆ เข้ามารวมกลุ่มประกอบอาชีพ ภายใต้กติกาและเงื่อนไข คือ “ต้องตั้งใจทำงานและห้ามกลับไปข้องเกี่ยวกับยาเสพติด หรือการกระทำผิดซ้ำโดยเด็ดขาด”



ทางด้าน ดนุตา ดวงกลมแสนต์ กรรมการผู้จัดการ บริษัท อັตลักซ์ จำกัด (วิสาหกิจเพื่อสังคม) อธิบายเพิ่มเติมว่า บริษัทฯ ทำหน้าที่พัฒนาและออกแบบกระบวนการเรียนรู้และการใช้ชีวิตในสังคมของทั้งผู้ก้าวพลาดและครอบครัวในลักษณะ “เพื่อนร่วมเดินทาง”

เพื่อสร้างพื้นที่ยอมรับทางสังคมร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งภาคชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน จนถึงการสร้างองค์กรกลางในการรองรับผู้ต้องขังหลังพ้นโทษและครอบครัวประสาบางเข้าสู่การปรับตัวให้เกิดการยอมรับในสังคม ซึ่งพบว่า “ปัญหาใหญ่ที่สุดไม่ได้อยู่ในเรือนจำ แต่อยู่ในช่วงหลังพ้นโทษ” โดยเฉพาะ 90 วันแรกหลังพ้นโทษ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ประสาบางที่สุด หากไม่มีใครคอยประคับประคอง พวกเขาอาจถูกดึงกลับเข้าสู่เครือข่ายเดิมอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องลงพื้นที่ติดตามผู้พ้นโทษถึงบ้าน ซึ่งทำให้ค้นพบอีกว่า ปัญหาไม่ได้อยู่ที่ตัวบุคคลเท่านั้น แต่โยงไปถึงครอบครัวชุมชน และโครงสร้างทางสังคมทั้งหมด



บทเรียนสำคัญบอกเราว่า คนที่เข้าใจปัญหามากที่สุด คือคนที่เคยผ่านปัญหานั้นมาก่อน ดังนั้นจึงสร้างระบบนิเวศให้ผู้พ้นโทษที่ตั้งตัวได้แล้วกลับมาช่วยดูแลผู้พ้นโทษรุ่นใหม่ บางคนรับรุ่นน้องไปอยู่ด้วย บางคนช่วยหางาน บางคนช่วยเป็นพี่เลี้ยง บางคนช่วยสร้างพื้นที่ปลอดภัยในชุมชนจากผู้เคยได้รับโอกาส กลายเป็นผู้ส่งต่อโอกาส จากผู้เคยถูกช่วยเหลือกลายเป็นผู้ช่วยเหลือคนอื่น และนี่คือจุดที่การคืนคนสู่สังคมเริ่มกลายเป็นการสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง

ปัจจุบันได้มีการยกระดับเป็น 3 วิสาหกิจชุมชนต้นแบบไว้รองรับผู้ก้าวพลาดเมื่อกลับเข้าสู่สังคมด้วย ไม่ว่าจะเป็น 1.วิสาหกิจชุมชนส่งเสริมคนดีสู่สังคมไม่จำกัด 2.วิสาหกิจชุมชนคนธรรมดี โคกหนองนาโมเดล 3.วิสาหกิจชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงคนธรรมดีบ้านลานเต ซึ่งทั้ง 3 พื้นที่เตรียมพร้อมยกระดับสู่การเป็น “กิจการเพื่อสังคม” (Social Enterprise) ให้สามารถเข้าถึงสิทธิประโยชน์จากรัฐ และรองรับผู้พ้นโทษให้มีพื้นที่กลางที่สามารถพักพิงได้ ขยายไปสู่การเป็นชุมชนที่ผู้พ้นโทษสามารถอาศัย เรียนรู้ร่วมกัน และเข้าสู่ชีวิตใหม่ได้อย่างยั่งยืนผ่านการประกอบอาชีพตามความถนัดและการทำงานกับองค์กรที่เข้าใจบริบทของพวกเขอย่างแท้จริง



อีกหนึ่งต้นแบบการทำงานของ ‘เรือนจำกลางสมุทรสงคราม’ ในการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อเตรียมคนให้พร้อมและมีคุณภาพก่อนคืนสู่สังคมอย่างมั่นคง โดย นายนิธิธร กันทิยะ ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง เรือนจำกลางสมุทรสงคราม

แลกเปลี่ยนว่า เรือนจำกลางสมุทรสงครามเป็นแห่งเดียวในประเทศไทยที่มีนาเกลืออยู่ภายในเรือนจำ ที่กลายเป็นต้นทุนสำคัญในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้และการฝึกอาชีพให้กับผู้ต้องขัง โดยเฉพาะ “ชมเกลือคาเฟ่” ที่ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงร้านกาแฟหรือร้านอาหาร แต่เป็นสนามฝึกงานจริงสำหรับผู้ต้องขังที่กำลังเตรียมตัวกลับคืนสู่สังคมที่ผ่านมารีเอนจามีการเรียนการสอนและการฝึกอาชีพอยู่แล้ว แต่ปัญหาสำคัญคือเมื่อเรียนจบแล้ว ผู้ต้องขังจำนวนมากไม่มีโอกาสนำความรู้ไปใช้จริง

“ผู้ต้องขังไม่ได้เรียนรู้เพียงการชงกาแฟหรือทำอาหาร แต่ได้เรียนรู้การทำงาน การทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และมาตรฐานการบริการที่สามารถนำไปใช้ในตลาดแรงงานจริงได้”

“ผู้ต้องขังไม่ได้เรียนรู้เพียงการชงกาแฟหรือทำอาหาร แต่ได้เรียนรู้วินัยการทำงาน การทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และมาตรฐานการบริการที่สามารถนำไปใช้ในตลาดแรงงานจริงได้ ที่สำคัญพวกเขาได้พบปะลูกค้าจริง ได้สื่อสารกับคนในสังคมจริง และค่อย ๆ ปรับตัวให้เข้ากับโลกภายนอกก่อนวันพ้นโทษ ซึ่งเป็นการสร้าง “สะพานเชื่อม” ระหว่างเรือนจำกับสังคมภายนอกอย่างเป็นรูปธรรม”

ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ต้องขังที่ทำงานในชมเกลือคาเฟ่ได้รับเงินปันผลจากกิจการตามหลักเกณฑ์ของกรมราชทัณฑ์ โดยสามารถได้รับส่วนแบ่งสูงสุดไม่เกินร้อยละ 70 ของรายได้ที่เกิดขึ้น บางคนมีเงินออมสะสมเกือบ 20,000 บาท

แม้สำหรับคนทั่วไปเงินจำนวนนี้อาจดูไม่มากนัก “แต่สำหรับคนที่กำลังจะออกไปเริ่มต้นชีวิตใหม่ เงินก้อนนี้คือทุนตั้งต้นที่มีความหมายอย่างมหาศาล หรืออาจเป็นหลักประกันทางใจว่าชีวิตใหม่ จะไม่เริ่มต้นจากศูนย์”

“ในเวลา 2 ปีที่ผ่านมา ยังไม่มีใครที่พ้นโทษออกไปกลับเข้ามาในเรือนจำอีก ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มร้านคาเฟ่ ร้านคาร์แคร์ นาเกลือ หรือโรงน้ำปลา ต่างก็ยังไม่พบการกระทำผิดซ้ำ จึงถือเป็นสัญญาณสำคัญที่สะท้อนว่า การสร้างทักษะ สร้างรายได้ และสร้างความเชื่อมโยงกับสังคมสามารถช่วยลดความเสี่ยงของการกลับไปสู่วงจรเดิมได้จริง” นายนิธิธร กล่าว

นิเวศการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเพื่อ “ชีวิตใหม่...ที่ไร้ช่องว่าง” ของเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม

มูลนิธิปัญญากลับเป็นหนึ่งในภาคีที่ร่วมขับเคลื่อนการพัฒนากระบวนการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งถือเป็นต้นทางในการดูแลเด็กและเยาวชนที่ก้าวพลาด เพราะหากกระบวนการในขั้นตอนต้นทางไม่ประสบความสำเร็จ เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้อาจตกอยู่ในสถานการณ์เสี่ยงที่จะกลายเป็นประชากรเป่าหมายรายต่อไปของกรมราชทัณฑ์ในอนาคต...



ดร.ศุภชัย ไตรไทยธีระ ประธานมูลนิธิปัญญากลับ

กล่าวว่า มูลนิธิปัญญากลับมีการขับเคลื่อนงานร่วมกับ กสศ. อย่างต่อเนื่อง โดยนำอัตลักษณ์ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มาเป็นแนวทางในการทำงาน พร้อมทั้งพัฒนาแบบจำลองในการสร้างชีวิตใหม่และ

มอบโอกาสให้แก่เยาวชน มีเป้าหมายสำคัญคือ “เมื่อเยาวชนได้รับการปล่อยตัวแล้ว จะต้องไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำ แต่สามารถก้าวต่อไปสู่เส้นทางอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการได้” อีกทั้งยังพบบทเรียนสำคัญจากการดูแลเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมว่า



มิใช่เพียงการมอบโอกาสทางการศึกษาเป็นรายบุคคลเท่านั้น แต่เป็นการพยายามสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในเชิงระบบที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาผ่านกระบวนการเรียนรู้ วิชาการ วิชาชีพ และวิชาชีพ เพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จและสามารถวางแผนเส้นทางชีวิตใหม่ของตนเองในการกลับคืนสู่สังคมได้

“

**การสนับสนุนจากภาคเอกชนเปรียบเสมือน
การสร้างทางออกและทางเลือกที่หลากหลาย
ที่ไม่ได้ให้เพียงรายได้จากการทำงาน แต่เปรียบเสมือน
โอกาสในการบ่มเพาะทักษะจากผู้เชี่ยวชาญ
เพื่อให้เยาวชนสามารถก้าวต่อไปในเส้นทางชีวิต
และอาชีพได้อย่างมั่นคง**

”

อีกทั้ง การทำงานต่อเนื่องยังทำให้ค้นพบว่า การมุ่งปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กเพียงอย่างเดียว อาจไม่สามารถสร้างความยั่งยืนได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ จึงปรับเปลี่ยนมุมมองมาสู่การสร้างการเปลี่ยนแปลงในเชิงระบบ ควบคู่กับการพัฒนา “ชีวิตใหม่โมเดล” ที่มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์ทางการเรียนรู้บนฐานคิดของการทำ “นโยบายขององค์กร กระบวนการบริหารจัดการภายใน ตลอดจนกระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนสามารถขับเคลื่อนควบคู่ไปด้วยกันอย่างสอดคล้องภายใต้ภูมิทัศน์การเรียนรู้เดียวกัน” ร่วมกับการจัดทำนโยบายเชิงพื้นที่ของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน รวมถึงสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ทั้ง 26 แห่งที่เป็นภาคีเครือข่ายความร่วมมือปรับเปลี่ยนกรอบความคิด (Mindset) ของครูผู้สอน ให้ก้าวไปสู่การเป็น “นักจัดการเรียนรู้” ปรับเปลี่ยนวิธีคิดเชิงการบริหารจัดการของผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงาน เพื่อบูรณาการทุกโปรแกรมการดำเนินงานของศูนย์ฝึกฯ และสถานพินิจฯ เข้าด้วยกันจนกลายเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นองค์รวมของเด็กและเยาวชนทุกคนอย่างแท้จริง

ดร.ศุภชัย กล่าวเสริมว่า บทเรียนสำคัญหนึ่งพบว่า “เด็กเปลี่ยน ครูเปลี่ยน ระบบเปลี่ยน” ผลลัพธ์ที่ประจักษ์ชัดที่สุดคือ “อัตราการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนในกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนลดลงอย่างต่อเนื่อง” จากร้อยละ 22 ลดลงเหลือร้อยละ 19 และปัจจุบันลดลงเหลือเพียงร้อยละ 16 นอกจากนี้ การเติบโตของเยาวชนที่เข้าร่วม

โครงการมีเส้นทางชีวิตที่ชัดเจน ได้รับโอกาสและมองเห็นโอกาสในการเริ่มต้นชีวิตใหม่มากขึ้น และนำไปสู่การบูรณาการการทำงานร่วมกันของ 3 กรม ภายใต้กระทรวงยุติธรรม ได้แก่ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมคุมประพฤติ กรมราชทัณฑ์ โดย กสศ. สนับสนุนการสังเคราะห์บทเรียน และการพัฒนาหลักสูตร ขณะที่แต่ละกรมจะรับผิดชอบการดำเนินงานภายใต้บทบาทของตนเอง รวมทั้งการประยุกต์ใช้องค์ความรู้และประสบการณ์จากการทำงานร่วมกับกรมพินิจฯ เพื่อนำร่องการทำงานร่วมกับเรือนจำ 13 แห่ง และกรมคุมประพฤติอีก 16 แห่ง ตลอดจนบูรณาการร่วมกับศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อเป็นต้นแบบสำคัญในการสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ และการเชื่อมต่อกับเครือข่ายในเชิงนโยบายให้มีความสอดคล้องเป็นเนื้อเดียวกันทั้งกระบวนการ

ทั้งนี้ การสนับสนุนจากหุ้นส่วนทางการศึกษาของ กสศ. ไม่ว่าจะเป็นมูลนิธิเคเอฟซี ประเทศไทย หรือ CJ MORE ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่เข้ามาสนับสนุน “กลไกหลังการปล่อยตัว” อย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัว ส่วนหนึ่งมักจะประสบภาวะเครียดทางจิตใจทางเลือกในชีวิต ซึ่งพบว่าการเปลี่ยนแปลงนิเวศใหม่ที่ให้ออกาสสามารถเปลี่ยนชีวิตของเยาวชนกลุ่มนี้ได้จริง ดังนั้น การสนับสนุนจากภาคเอกชนจึงเปรียบเสมือนการสร้างทางออกและทางเลือกที่หลากหลาย ที่ไม่ได้ให้เพียงรายได้จากการทำงาน แต่เปรียบเสมือนโอกาสในการบ่มเพาะทักษะจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้เยาวชนสามารถก้าวต่อไปในเส้นทางชีวิตและอาชีพได้อย่างมั่นคง



ทางด้าน นางสาวเจนเนต รุ่งสิทธิกุล Head of

Brand and KFC Foundation กล่าวเสริมถึงแนวคิดเรื่องระบบนิเวศแห่งโอกาสจากบทบาทของภาคเอกชนว่า จุดเริ่มต้นของการทำงานด้านสังคมของเคเอฟซีเชื่อมโยงกับชีวิตของผู้พ้นโทษเดรส ผู้ก่อตั้งแบรนด์ที่ลาออก

จากโรงเรียนตั้งแต่อายุ 14 ปี และประสบความสำเร็จในวัยกว่า 60 ปี ซึ่งเรื่องราวนี้ทำให้เคเอฟซีเชื่อว่า ทุกคนมีศักยภาพ หากได้รับโอกาสที่เหมาะสม จึงเกิดโครงการ KFC Bucket Search ขึ้นเพื่อค้นหาเด็กและเยาวชนที่หลุดจากระบบการศึกษาเข้าสู่กระบวนการพัฒนา แต่เมื่อเราทำงานไประยะหนึ่งพบว่า การให้ทุนการศึกษาอย่างเดียวไม่เพียงพอสิ่งที่เด็กต้องการคือ “อาวุธติดตัว” นั่นคือทักษะอาชีพ ความรู้ และโอกาสในการประกอบอาชีพ



การให้ทุนการศึกษาอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ สิ่งที่เด็กต้องการคือ “อาวุธติดตัว” นั่นคือทักษะอาชีพ ความรู้ และโอกาสในการประกอบอาชีพ

สิ่งที่น่าสนใจที่สุดคือ การร่วมมือกับ กสศ. และศูนย์การเรียนรู้ปัญญาภิบาล เปิดร้านกาแฟทุกตำแหน่งในร้านกาแฟให้กลายเป็นการเรียนรู้ การทอดไก่ ไม่ได้เป็นเพียงการทอดไก่ แต่คือการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ อุณหภูมิ มาตรฐานคุณภาพ และความปลอดภัยทางอาหาร การเป็นแคชเชียร์ ไม่ได้หมายถึงการกดเครื่องคิดเงิน แต่คือการเรียนรู้ด้านการตลาด การสื่อสาร การบริการลูกค้า และการบริหารธุรกิจ องค์ความรู้ทั้งหมด ถูกนำมาเทียบโอนเป็นหน่วยกิตการศึกษาในรูปแบบ Flexible Learning เด็กจึงสามารถเรียนและทำงานไปพร้อมกันได้ ไม่ต้องเลือกระหว่างการเรียนและการหารายได้อีก

อย่างไรก็ตาม มองว่าความสำเร็จคือการที่เราได้เริ่มเปิดพื้นที่และเป็นกระบอกเสียงในการมอบโอกาสให้แก่เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ โดยมุ่งเน้นที่การมองเห็น “ศักยภาพและเนื้อแท้” ของพวกเขาเป็นสำคัญ เพราะในความเป็นจริง ต้องยอมรับว่าเยาวชนที่ก้าวออกจากสถานพินิจฯ มักจะเผชิญกับอุปสรรคและข้อจำกัดในการเข้าสู่ระบบการจ้างงานของสังคม ดังนั้น การที่เราพยายามถ่ายทอดเรื่องราวของเด็กและเยาวชนเหล่านี้ออกไป ก็เพื่ออยากให้สังคมมองพวกเขาที่ความสามารถและความพร้อมในการกลับมาใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรีในตัวเอง

ตัดวงจรผู้ก้าวพลาดด้วย “การศึกษาที่ใช้” ใจกลางใหญ่ ในการเปลี่ยนกระบวนการยุติธรรมสู่ความยั่งยืน

สำหรับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) มองว่า “กระบวนการยุติธรรม” คือหนึ่งในระบบนิเวศการเรียนรู้ที่สำคัญ และเป็นพื้นที่ที่ต้องใช้การศึกษาและการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเสมอภาคให้กับประชากรทุกช่วงวัย เพื่อหยุดยั้งความเหลื่อมล้ำและตัดวงจรปัญหาซ้ำรุ่น



ทำอย่างไรให้เด็ก เยาวชน รวมถึงผู้ใหญ่ที่ก้าวพลาด เกิดจินตภาพใหม่ในการมีชีวิตที่ดีกว่าเดิม มองเห็นทางออกและคุณค่าในตัวเอง ซึ่งการสร้างจินตภาพใหม่นี้ต้องเกิดร่วมกัน ในทุกภาคส่วน



นางสาวอรรณวิธิดา วงศ์ประสงค์ ผู้อำนวยการ
สำนักพัฒนานวัตกรรมเพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้
กสศ. กล่าวว่า หากเราวิเคราะห์ตัวเลขเด็กและเยาวชน
ในระบบการศึกษาปัจจุบัน จะพบสัญญาณเตือนภัย
ที่น่ากังวลใจคือ กลุ่มเสี่ยงในระบบการศึกษา มีเด็กและ

เยาวชนที่ยากจนที่สุดของประเทศในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ถึง 1.3 ล้านคน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงมาก
ที่จะหลุดออกจากระบบหากไม่ได้รับการป้องกันและช่วยเหลืออย่าง
ทันทั่วถึง กลุ่มที่หลุดจากระบบการศึกษาไปแล้ว ปัจจุบันตัวเลขลดลง
จาก 1.2 ล้านคน เหลือประมาณ 600,000 คน ซึ่งแม้จะลดลงแต่ก็ยังเป็น
จำนวนที่สูงมาก แต่ข้อมูลที่น่าเป็นห่วงที่สุดคือร้อยละ 100 ของเยาวชน
ที่อยู่ในสถานพินิจฯ ในปัจจุบัน ล้วนเคยเป็นเด็กที่หลุดออกจากระบบ
การศึกษามาก่อน

นี่คือโจทย์สำคัญที่ กสศ. พยายามหาคำตอบว่า จะทำงานเชิงป้องกัน
อย่างไรไม่ให้เด็กกลุ่มเสี่ยงหลุดออกไป และจะดูแลกลุ่มที่หลุดไปแล้ว
อย่างไรไม่ให้เสี่ยงต่อการกระทำผิด จนต้องเดินเข้าสู่วังวนของการกระทำ
ผิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า กสศ. เชื่อมั่นว่า “การศึกษาและการเรียนรู้ที่ใช้”
คือคำตอบในการแก้ไขปัญหานี้ ที่ผ่านมา การเยียวยาผู้ก้าวพลาดมักเน้น
ไปที่การฝึกวิชาชีพ แต่ในมุมมองของ กสศ. “อาชีพเป็นเพียงแค่
เครื่องมือเท่านั้น” สิ่งที่สำคัญกว่าคือ ทำอย่างไรให้เด็ก เยาวชน รวมถึง
ผู้ใหญ่ที่ก้าวพลาดเกิดจินตภาพใหม่ในการมีชีวิตที่ดีกว่าเดิม มองเห็น
ทางออกและคุณค่าในตัวเอง ซึ่งการสร้างจินตภาพใหม่นี้ไม่ได้เกิดขึ้น
เฉพาะตัวผู้ก้าวพลาด แต่ต้องเกิดร่วมกันในทุกภาคส่วน

“วิสัยทัศน์ของกระทรวงยุติธรรมในยุคนี้ก้าวหน้ามาก ที่มองว่า
‘การพัฒนาเป็นหนึ่งในคำตอบของการควบคุม’ และเป็นคำตอบที่ยั่งยืน
ที่ทำให้ผู้ก้าวพลาดยืนได้อย่างมั่นคง ซึ่งจะไม่เพียงช่วยแค่ตัวเขา แต่จะช่วย
ตัดวงจร มรดกความก้าวพลาดข้ามรุ่น ไม่ให้ส่งต่อไปถึงลูกหลานของเขาด้วย”

ทั้งนี้ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา กสศ. ได้ทำหน้าที่เป็น “จิ๊กซอว์”
ตัวหนึ่งในการจุดประกายและถักทอร้อยรั้วร่วมกับภาคีเครือข่ายทั่วประเทศ
เพื่อสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ต้นแบบที่มีรูปธรรมและมีชีวิตจริงของเด็ก
และผู้ใหญ่ที่กลับตัวได้สำเร็จ

ความท้าทายในก้าวต่อไปคือ ทำอย่างไรให้ระบบและนวัตกรรม
ต้นแบบนี้ขยายผลไปทั่วประเทศ ซึ่ง กสศ. ยินดีที่จะร่วมทำงาน
ในเชิง “จัดการความรู้” เพื่อถอดบทเรียนการสร้างองค์ความรู้ และ
ผลักดันให้เกิด “นโยบายที่ก้าวหน้าควบคู่ไปกับเครื่องมือการทำงาน
ที่ก้าวหน้า” เพื่อนำพาผู้ก้าวพลาดกลับคืนสู่สังคมได้อย่างยั่งยืนและ
ไม่หวนกลับมากระทำผิดซ้ำอีก...



ที่มา: ข้อมูลจากการประชุม LEARN to RE-LIFE: ระบบนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการคืนสู่สังคมอย่างยั่งยืน
วันศุกร์ที่ 5 มิถุนายน 2569 ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพฯ

“

การรอกงามใหม่ของผู้ก้าวพลาด
จะเป็นวิถีทางหนึ่งในการพัฒนาทุนมนุษย์
ที่ไม่สูญเสียเปล่า เพราะเขายังต้องมีชีวิตอยู่อีกยาวไกล
หากสังคมยอมรับและให้โอกาส เขาจะเป็นพลัง
ในการแก้ไขและขับเคลื่อนประเทศได้

”



เอ็นนู ซื่อสุวรรณ
อำนวยการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่
เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และพัฒนากักขะเยาวชน
และแรงงานนอกระบบ กสศ.

“

คนทุกคนแม้จะเคยก้าวพลาด แต่ยังคงมีศักยภาพ
ที่จะเรียนรู้และเติบโตได้ หากสังคม
พร้อมจะยื่น ‘กุญแจแห่งโอกาส’ ให้พวกเขา
ได้ไขประตูชีวิตอีกครั้ง ซึ่งหัวใจสำคัญที่สุด
ของการฟื้นฟูผู้ต้องขังไม่ได้อยู่ที่การฝึกอาชีพ
หรือการให้ความรู้ภายนอกเท่านั้น
หากแต่อยู่ที่ ‘การเรียนรู้ตนเอง’ เพราะไม่มีใคร
เปลี่ยนชีวิตใครได้ นอกจากตัวเราเอง

”



โชคชัย ลิ้มประดิษฐ์
อำนวยการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่
เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและพัฒนากักขะเยาวชน
และแรงงานนอกระบบ กสศ.

“

กระบวนการที่ทุกภาคส่วนร่วมกันขับเคลื่อน
ไม่ใช่เพียงการช่วยให้ผู้คน ‘กลับมาใช้ชีวิตใหม่’
แต่เป็นการ ‘เกิดใหม่’ ของผู้คนที่เคยก้าวพลาดในชีวิต
เป็นการสร้างโอกาสครั้งใหม่ที่มีพลังมากพอ
ที่จะเปลี่ยนแปลงอนาคตของคนคนหนึ่งได้อย่างแท้จริง

”



ภัทระ คำพิทักษ์
ที่ปรึกษากรรมการบริหารและอำนวยการ
จัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ
และพัฒนากักขะเยาวชนและแรงงานนอกระบบ กสศ.

“

ความผิดพลาดในอดีตคือ
บทเรียนให้ศึกษาไม่ใช่ตราประทับชีวิต
การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ร่วมกันจะเป็น
การกู้คืนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
และการทวงคืนทุนมนุษย์ให้กลับมาขับเคลื่อนประเทศไทย
ให้เจริญเติบโตไปด้วยกันอย่างยั่งยืน

”



พัฒนพงษ์ สุขมะดัน
ผู้ช่วยผู้จัดการ
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

“

การขับเคลื่อนระบบนิเวศให้ผู้ก้าวพลาด
สามารถหยัดยืนในสังคมได้อย่างยั่งยืน
จำเป็นต้องมีระบบหนุนเสริมมิติต่าง ๆ
เชื่อมโยงกันอย่างครบวงจร
ตั้งแต่ระบบเชิงป้องกันกลุ่มเสี่ยง
ไปจนถึงระบบแก้ไขฟื้นฟู
เพื่อป้องกันการทำผิดซ้ำ

”



ธันว์ธิดา วงศ์ประสงค์
ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาบัณฑิตกรรม
เพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้ กสศ.

“

การทำงานใด ๆ ก็ตาม ต้องไม่ลืมเชื่อมโยง
'พลังของชุมชนและท้องถิ่น'
เพราะชุมชนคือฐานรากของการเปลี่ยนแปลง
เป็นพื้นที่ที่ผู้คนสามารถได้รับการดูแล พัฒนา
และพัฒนาต่อเนื่องหลังจากได้รับโอกาส
การฟื้นฟูชีวิตจึงไม่ใช่เพียงการช่วยเหลือเฉพาะหน้า
แต่เป็นกระบวนการ 'ฟื้นฟู อนุรักษ์ และพัฒนา'
ที่ต้องดำเนินไปพร้อมกัน
ทั้งมิติธรรมชาติ วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ

”



ดร.จำเนียร วรรัตน์ชัยพันธ์
ประธานมูลนิธิสถาบันวิจัยและปฏิบัติการทางสังคม

“

เมื่อกลุ่มผู้ก้าวพลาดที่ผ่านการเรียนรู้ พ้นโทษแล้ว
โจทย์สำคัญคือ การจะสร้างเงื่อนไขและปัจจัยเอื้อ
ให้พวกเขารวมตัวเป็นกลุ่มที่มีคุณภาพในสังคม
ผมคิดว่า ภาครัฐจำเป็นต้องลงทุนเชิงนโยบาย
เพื่อสร้างระบบการเรียนรู้ที่จะช่วยดูแลคนกลุ่มนี้
ลึกไปถึงระดับครอบครัว รวมถึงสื่อสารให้สังคมรับรู้
ว่าเขาสามารถเปลี่ยนแปลงได้

”



ดร.สมคิด แก้วทิพย์
ผู้จัดการโครงการทุนเสริมทางวิชาการ
และอาจารย์มหาวิทยาลัยแม่โจ้

“

การศึกษาคืออาวุธและเครื่องมือสำคัญ
ที่จะช่วยให้ผู้ก้าวพลาดสามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคม
ได้อย่างมีศักดิ์ศรีและมีศักยภาพ

”



บุปผาชาติ เรืองกุล
ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้
กลุ่มเป้าหมายพิเศษ

“

การจะทำงานให้สำเร็จและยั่งยืนได้
ต้องเริ่มจากแนวคิดที่ว่า
'คนในพื้นที่ทำเพื่อคนในพื้นที่'
และทำเพื่อความยั่งยืนของพื้นที่เอง'
รวมถึงต้องค้นหาศักยภาพของคนในทีมให้เจอ
แล้วสร้าง 'ตัวคูณ' เพื่อขยายผลลัพธ์
ให้ทรงพลังที่สุด

”



มงคล จันทะจร
ผู้อำนวยการเรือนจำกลางเชียงใหม่



ตำรากับการ “RE-LIFE” ชีวิตใหม่ ให้กลับมาหลงรักการเรียนรู้อีกครั้ง



สำหรับหลายคน การยื่นถือโมโครโฟนหน้าเสาธงอาจเป็นเพียงหน้าที่ของตัวแทนนักศึกษา แต่สำหรับ “ตำร” นายภูวมิตร สิงห์ทอง ชายหนุ่มวัย 23 ปี จากอำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์ วิชาที่เขาได้กล่าวนำเพื่อน ๆ และรุ่นน้องเคารพธงชาติในรั้ววิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีบุรีรัมย์ คือช่วงเวลาที่ทำให้เขารู้ว่า ชีวิตได้เริ่มต้นใหม่อีกครั้งอย่างแท้จริง

จากเด็กที่เคยตัดสินใจเดินออกจากโรงเรียนในวัย 13 ปี เพราะรู้สึกว่าการเรียนไม่ตอบโจทย์ชีวิต และหลงเดินทางผิดจนชีวิตสะดุด ตำร ใช้เวลาหลายปีอยู่กับงานก่อสร้าง แบกปูน จับเสียม ออกเดินทางไปตามไซต์งานเพื่อหาเลี้ยงตัวเอง แต่วันนี้เขาได้กลับมาสวมชุดนักศึกษาอีกครั้ง ในฐานะนักศึกษา “ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง” ของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สาขาช่างกลเกษตร

การกลับมาเรียนของตำรในครั้งนี้ จึงไม่ใช่เพียงการกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา แต่คือการ “RE-LIFE” หรือการได้เริ่มต้นชีวิตใหม่ ด้วยมุมมองที่เปลี่ยนไปจากเดิมโดยสิ้นเชิง

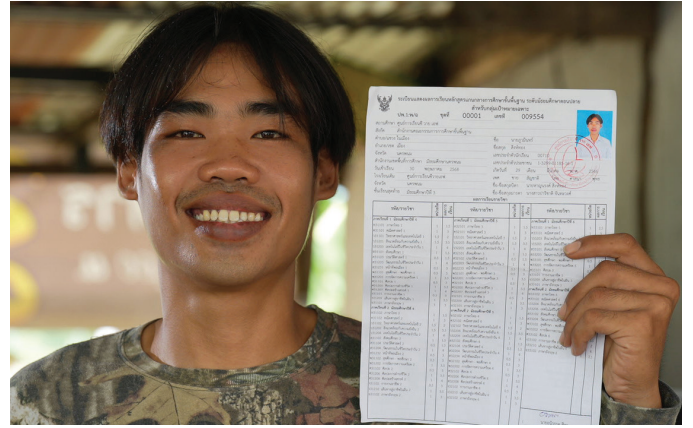
จากเด็กที่ไม่ชอบเรียน สู่การค้นพบว่า “การเรียนรู้” เปลี่ยนชีวิตได้

หากย้อนกลับไปเมื่อหลายปีก่อน ตำรไม่เคยคิดเลยว่าวันหนึ่งตัวเองจะกลับมาเรียนได้อีกครั้ง เพราะหลังออกจากโรงเรียน เขาใช้ชีวิตอยู่กับการก่อสร้างมาโดยตลอด ทำทุกอย่างเพื่อหารายได้เลี้ยงตัวเอง จนเมื่ออายุมากขึ้น เขาเริ่มเห็นเพื่อนรุ่นเดียวกันทยอยเรียนจบ มีหน้าที่การงาน และมีโอกาสในชีวิตมากขึ้น ความคิดที่อยากกลับมาเรียนจึงค่อย ๆ ก่อตัวขึ้น แม้จะไม่แน่ใจว่าคนที่หลุดจากระบบการศึกษาไปนานอย่างเขาจะมีที่ยืนอีกหรือไม่

แต่โอกาสในการเปลี่ยนชีวิตก็เกิดขึ้น เมื่อตำรได้เจอกับ “กลไกผู้ใหญ่ใจดี” จากเทศบาลตำบลหนองสนธิ จังหวัดสุรินทร์ และภาคีเครือข่ายที่ร่วมกันขับเคลื่อนมาตรการ Thailand Zero Dropout เพื่อไม่ให้มีเด็กคนไหนหลุดหายไปจากระบบการศึกษา ได้มองเห็นและเข้ามาชักชวนตำรให้กลับเข้าสู่เส้นทางการเรียนรู้อีกครั้งผ่านการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น

ตำรตัดสินใจเลือกเรียน “โรงเรียนมือถือ (Mobile School)” กับศูนย์การเรียนรู้ ที่ไม่ได้บังคับให้เขาต้องทิ้งจอบทิ้งเสียม แล้วกลับไปนั่งในห้องเรียนแบบเดิม แต่พาการเรียนรู้เข้าไปหาเขาถึงหน้างาน นำประสบการณ์อาชีพช่างก่อสร้างที่เขาสั่งสมมาตั้งแต่อายุ 13 ปี มาเจียระไนผ่านการเทียบโอนประสบการณ์ เปลี่ยน “งานใช้แรง” ให้กลายเป็น “หน่วยกิตทางการศึกษา” โดยไม่ต้องเริ่มต้นจากศูนย์ จนสามารถคว้าวุฒิการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้สำเร็จในเวลาเพียง 6 เดือน

ซึ่งตำรมองว่านั่นคือ “กำไรชีวิต” ที่มากเกินฝันแล้ว และเป็นสปริงบอร์ดสำคัญที่ส่งให้เขาสอบผ่านจนคว้าทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงของ กสศ. ได้ในที่สุด และสิ่งที่เปลี่ยนชีวิตเขามากกว่าการได้วุฒิการศึกษา คือการค้นพบว่า ตัวเองยังมีความสุขกับการเรียนรู้



ห้องเรียนที่เคยคิดว่าน่าเบื่อ กลายเป็นพื้นที่ ที่ทำให้ความฝันเติบโตขึ้น

เพียงหนึ่งเดือนในรั้ววิทยาลัย ดาร์เริ่มรู้สึกว่าทุกวันนี้มีเรื่องใหม่ให้ค้นพบ จากคนที่ไม่เคยแม้แต่จะเปิดคอมพิวเตอร์ วันนี้เขาฝึกเขียนโครงการ เรียนรู้การทำงานเป็นทีม จากคนที่เคยใช้ร่างกายในไซต์ก่อสร้าง ในวันนี้ เขากำลังเรียนรู้อะบบนิเวศน์ไฮดรอลิก วงจรไฟฟ้า และเครื่องจักรกลเกษตร ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง และยังได้เรียนรู้มากเท่าไร เขาก็ยิ่งอยากรู้มากขึ้นเท่านั้น

“เมื่อก่อนผมคิดว่าเรียนแค่ ปวส. ก็พอแล้ว แต่พอได้เรียนจริง ๆ กลับยิ่งอยากรู้เรียนต่อ อยากรู้ให้มากขึ้น เพราะยิ่งเรียน ก็ยิ่งเห็นว่าโลกมันกว้างกว่าที่เราเคยคิด” ดาร์ กล่าว

พลังของการถูก “มองเห็น” และความเชื่อมั่น ที่ปลดล็อกศักยภาพการเรียนรู้

ความตั้งใจและความรับผิดชอบของดาร์ทำให้อาจารย์มองเห็นศักยภาพที่ซ่อนอยู่ภายในจนมอบหมายตำแหน่ง “ประธานชมรมวิชาชีพช่างกลเกษตร” ให้เขาดูแลตั้งแต่เข้าเรียนได้เพียงไม่นาน แม้ในตอนแรก ดาร์จะตั้งคำถามกับตัวเองว่าอาจารย์เห็นอะไรในตัวเด็กใหม่อย่างเขา แต่การที่อาจารย์เชื่อมั่นและให้โอกาส พาไปอบรมพัฒนาภาวะผู้นำ ถึงจังหวัดขอนแก่น รวมถึงเปิดพื้นที่รับฟังความคิดเห็น ทำให้ดาร์ “มองเห็น” และได้รับความไว้วางใจจากทุกคนในวิทยาลัย ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่ปลดล็อกความกลัวในใจ และเปลี่ยนให้ดาร์กลายเป็นคนกล้าพูด กล้าแสดงออก จนกลายเป็นคนถือไม้ค้ำ ดำเนินกิจกรรมอย่างสนุกสนานและมั่นใจ

“ภูมิใจที่สุดแล้วครับ เหมือนมันเปลี่ยนสถานะของเรา จากเมื่อก่อนเราทำงานก่อสร้าง ไม่เคยมีใครสนใจ แต่ทุกวันนี้อาจารย์แต่ละแผนกก็เรียกใช้ ทุกคนให้ความสนใจและรับฟังเรา จากคนที่เคยเจอไม้ค้ำแล้วสั่นตอนนี้แทบไม่วางไม้ค้ำแล้วครับ” ดาร์ เล่าด้วยรอยยิ้มแห่งความภาคภูมิใจ

“

ความไว้วางใจจากทุกคนในวิทยาลัย
เป็นกุญแจสำคัญที่ปลดล็อกความกลัวในใจ
และเปลี่ยนให้ดาร์กลายเป็นคนกล้าพูด
กล้าแสดงออก จนกลายเป็นคนถือไม้ค้ำ
นำกิจกรรมอย่างสนุกสนานและมั่นใจ

”

เมื่อการเรียนรู้ไม่ได้เปลี่ยนแค่อนาคต แต่เปลี่ยนวิธีมองชีวิต

เบื้องหลังรอยยิ้มของประธานชมรมช่างกลฯ ยังมีเหตุผลสำคัญที่ทำให้ดาร์ไม่ยอมแพ้ เพราะน้องสาวของเขาเพิ่งจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แต่เลือกหยุดเรียนหนึ่งปี เพื่อเปิดโอกาสให้พี่ชายได้เรียนต่อ เพราะครอบครัวไม่สามารถส่งเสียลูกสองคนพร้อมกันได้ แต่โชคดีที่ “ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง” ของ กสศ. เข้ามาช่วยปลดล็อกความกังวลใจของครอบครัวลงไปได้บ้าง แต่นั่นก็ยิ่งทำให้ดาร์รู้สึกว่าจะต้องรับผิดชอบต่อโอกาสที่ได้รับมานี้ให้มากที่สุด

ทุก ๆ วัน ดาร์จะตื่นเช้าเพื่อมาดูแลความสะอาดเรียบร้อยของแผนก เขาเลือกที่จะลงมือทำงานเป็นตัวอย่างให้เห็นก่อนสั่งงานรุ่นน้อง อีกทั้งยังนำทีมออกบริการชุมชน ซ่อมเครื่องจักร เปลี่ยนน้ำมันเครื่อง และถ่ายทอดความรู้ให้ชาวบ้าน เพราะเขาเชื่อว่า ความรู้จะมีคุณค่าที่สุดเมื่อมีคนมองเห็นและถูกนำไปใช้เพื่อช่วยเหลือคนอื่น

RE-LIFE คือการได้กลับมาฝันอีกครั้ง

หากถามว่า RE-LIFE เปลี่ยนอะไรในชีวิตของดาร์มากที่สุด คำตอบอาจไม่ใช่แค่การได้ทุน แต่คือการทำให้ดาร์ได้ก้าวเข้าสู่โลกของการเรียนรู้ที่ไม่เคยสัมผัสมาก่อน ทั้งการกลับเข้าสู่ห้องเรียนอีกครั้ง การรับบทบาทผู้นำในฐานะประธานชมรม และการได้ลงมือทำหน้าที่ที่ไม่เคยคิดว่าจะมีโอกาสได้ทำในชีวิต จากคนที่เคยเชื่อว่าการเรียนไม่มีความหมาย วันนี้เขากลับได้ค้นพบว่าทุกประสบการณ์ใหม่ ๆ เหล่านี้ ค่อย ๆ พาให้เขาเปิดโลกการเรียนรู้ที่กว้างขึ้น และนำไปสู่ความอยากรู้ที่ไม่มีที่สิ้นสุด อีกทั้งยังได้รับพลังจากคนที่เชื่อมั่นในตัวเขา จนกลายเป็นคนที่อยากเรียนต่อในระดับปริญญาตรี และใฝ่ฝันจะเป็นวิศวกรเครื่องกลเกษตรในอนาคต พร้อมกลับไปสร้างบ้านให้ครอบครัว ด้วยน้ำพักน้ำแรงและความรู้ใหม่ ๆ ที่ตนเองมี

ครั้งหนึ่ง ในสายตาคนอื่นอาจมองว่าดาร์เคยใช้ร่างกายเพื่อสร้างบ้านให้ผู้คน แต่ตอนนี้ เขากำลังใช้ “การเรียนรู้” และ “โอกาส” เพื่อสร้างชีวิตในแบบของตัวเองขึ้นใหม่อีกครั้ง

...



RE-LIFE ชีวิตใหม่เพื่อส่งต่อโอกาสใหม่ ให้ใครอีกหลายคน



สำหรับใครหลายคน วันเปิดเทอม
อาจเป็นเพียงหมุดหมายตามปฏิทิน
ที่เวียนมาและผ่านไป แต่สำหรับ “ยีนส์”
นายอินชา ชัยยงค์ หมู่ 24 ปี
จากจังหวัดสุรินทร์ วิชาที่สละพากระเป๋
เข้าสู่รั้ววิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีบุรีรัมย์
ในฐานะนักศึกษาใหม่ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
(ปวส.) สาขาช่างกลเกษตร มันคือหมุดหมายของการ
“RE-LIFE” ชีวิตใหม่อีกครั้งอย่างแท้จริง

จากเด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษาตั้งแต่อายุ 15 ปี เพราะปัญหา
จากในครอบครัว ผ่านการใช้ชีวิตและการทำงานหลายรูปแบบ รวมถึง
ประสบการณ์ในค่ายทหาร ก่อนกลับมาใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายที่บ้านปู่และย่า
ในจังหวัดสุรินทร์ที่ไม่ค่อยยุ่งกับใคร แต่วันนี้ ยีนส์สามารถกลับมาเรียนต่อ
ได้อีกครั้ง ด้วยวุฒิมัธยมศึกษาปีที่ 6 จาก “นิเวศการเรียนรู้ที่ปลอดภัย”
ของกลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่บ้านตาเพชร จังหวัดสุรินทร์ ภายใต้
การสนับสนุนของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)
ผ่านการเทียบโอนประสบการณ์การเรียนรู้จากศูนย์การเรียนรู้ CYF
จนสามารถคว้าทุนเรียนฟรี และก้าวกลับเข้าสู่โลกการศึกษาเรียนรู้อีกครั้ง

“หากวันนั้นไม่มีใครเปิดพื้นที่ให้คนที่เคยหลุดจากระบบอย่างผม
ได้กลับมาเริ่มต้นใหม่ วันนี้ก็คงไม่มี ‘ยีนส์’ ในแบบที่กำลังเติบโต
อยู่ในรั้ววิทยาลัยแห่งนี้” ยีนส์ กล่าว

หนึ่งเดือนแรกกับ “ความไม่พร้อม” หลังกระโดดเขา

หลังจากอยู่ในรั้ววิทยาลัยผ่านไปเพียงหนึ่งเดือน ยีนส์ต้องต่อสู้
กับ “ความกังวล” ในใจตัวเองทุกวัน ยีนส์เล่าว่า ถ้าตัวเองไม่พร้อมจะไม่กล้า
เจอคนอื่นเลย ทุกเช้าเวลา 05.30 น. ขณะที่รุ่นน้องในหอพักยังหลับสนิท
ยีนส์จะเป็นคนแรกที่ลุกจากเตียง ไม่ใช่เพราะเป็นคนตื่นเช้า แต่เพราะเขา
ต้องใช้เวลา比别人ในการเตรียมตัว ชายหนุ่มวัย 24 ปี ต้องกลับมา
เรียนร่วมกับเพื่อนวัย 18-19 ปี ความไม่มั่นใจทำให้เขาใช้เวลาอยู่หน้ากระจก
นานนับชั่วโมง เพื่อสำรวจเสื้อผ้า หน้าตา และความพร้อมของตัวเอง
ก่อนจะกล้า เดินออกกระแจะงานนั้น





แต่เมื่อความมั่นใจค่อย ๆ ก่อตัวขึ้นทีละนิด ภาพของชายหนุ่มซื่อๆ ก็เริ่มเปลี่ยนไป หลังแต่งตัวเสร็จ เขาจะเดินปลุกุ่นน้องในหอให้ตื่นไปอาบน้ำ กินข้าว รวมแถว นำสวดมนต์ และเคารพธงชาติ จนอาจารย์เริ่มมองเห็น ความรับผิดชอบ ความตั้งใจ และความเอาใจใส่ของเขา ก่อนจะมอบหมาย ตำแหน่ง “รองประธานชมรมวิชาชีพช่างกลเกษตร” โดยให้ดูแลกิจกรรม ของแผนกตั้งแต่เดือนแรก ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมสานสัมพันธ์พี่น้อง จัดพานไหว้ครู ไปเข้าค่ายอบรมทักษะต่าง ๆ

จากห้องเรียนที่ยินส์เคยคิดว่าน่าจะเต็มไปด้วยทฤษฎี กลับกลายเป็น พื้นที่ของการลงมือปฏิบัติจริง ไม่ว่าจะเป็นช่างไฟ ช่างเชื่อม หรือรถแทรกเตอร์ กลายเป็นวิชาที่เขาได้ใช้ประสบการณ์จากการทำงานและการเป็นทหาร มาต่อยอด จนการเรียนรู้ไม่ใช่เรื่องน่ากลัวหรือน่ากังวลอีกต่อไป

จากคนที่เคยได้รับพื้นที่ปลอดภัย สู่คนที่ประคองใจให้ผู้อื่น

สิ่งที่เปลี่ยนยีนส์มากที่สุดอีกเรื่องหนึ่งก็คือ การที่เขาเริ่มเข้าใจว่า “พื้นที่ปลอดภัย” มีความหมายกับชีวิตคนคนหนึ่งมากเพียงใด ครั้งหนึ่ง ยีนส์เคยเป็นเด็กที่มีคนเปิดโอกาส รับฟัง และเชื่อว่าคนที่เคยหลุดจากระบบการศึกษายังสามารถเริ่มต้นใหม่ได้ ความเชื่อนั้นทำให้เขากลับมายืนอยู่ในรั้ววิทยาลัยอีกครั้ง และเมื่อได้รับโอกาสนั้นแล้ว ยีนส์ก็เลือกส่งต่อให้กับคนอื่นต่อไป

“ผมเชื่อว่าบางครั้งคนที่กำลังหลงทาง ไม่ได้ต้องการคำสอนมากมาย แต่เพียงต้องการเห็นว่า มีใครสักคนที่เคยผ่านเส้นทางเดียวกัน และพิสูจน์ให้เห็นว่าการเริ่มต้นใหม่เป็นไปได้จริง”

นอกจากชมรมแผนกช่างกล ยีนส์ยังสมัครเข้าชมรมดนตรี เพราะ เล่นกีตาร์ เบส และกีตาร์ไฟฟ้ามาตั้งแต่เด็ก อาจารย์จึงมอบหมายให้เขา รวม “วงดนตรีแนวใหม่ชมรม” พร้อมคูแล่น้อง ๆ ในชมรม

วันหนึ่งเกิดเหตุทะเลาะวิวาทหน้าห้องดนตรี ยีนส์เดินเข้าไปห้าม ก่อนจะเรียกุ่นน้องในกลุ่มมานั่งคุยเพื่อปรับทัศนคติ ยีนส์เล่าเรื่องราว จากชีวิตจริง ในวันที่เคยหลงทาง วันที่เคยเชื่อว่าเพื่อนคือทุกอย่าง เคยคิดว่าการแสดงพลังอำนาจ คือความเท่ ก่อนจะรู้ว่า เมื่อถึงวันที่ต้องใช้ชีวิตคนเดียว สิ่งเหล่านั้น ช่วยอะไรเขาไม่ได้เลย ยีนส์นำประสบการณ์ในอดีตมาใช้ โดยไม่ได้ตัดสินรุ่นน้องเหล่านั้น แต่เลือกนั่งฟัง ชวนคุย และทำให้พวกเขารู้ว่า ยังมีที่คนหนึ่งที่มองเห็นคุณค่าในตัวพวกเขาเสมอ

“ทุกครั้งที่เห็นน้องคนไหนกำลังท้อหรือคิดจะยอมแพ้ ผมมักเล่า เรื่องของตัวเองให้ฟัง พร้อมพูดประโยคเดิมซ้ำ ๆ ว่า พี่อายุ 24 ยังกลับมาเรียนเลย ผมเชื่อว่าบางครั้งคนที่กำลังหลงทาง ไม่ได้ต้องการคำสอนมากมาย แต่แค่ต้องการเห็นว่า มีใครสักคนที่เคยผ่านเส้นทางเดียวกัน และพิสูจน์ให้เห็นว่าการเริ่มต้นใหม่เป็นไปได้จริง” ยีนส์ กล่าว

นั่นอาจเป็นเหตุผลที่ทุกวันนี้ รุ่นน้องหลายคนเดินเข้ามาทัก ชวนกินข้าว ปกปักรักษา หรือแม้แต่ยกมือไหว้ทุกครั้งที่เจอ เพราะสำหรับเด็กบางคน “การมีใครสักคนรับฟัง” และประทับประคองเขาในวันที่เขากำลังเขว ก็อาจเพียงพอที่จะทำให้เขาไม่หลุดออกจากเส้นทางการเรียนรู้

บำบัดตัวเอง เพื่อจะได้ส่งต่อกำลังใจให้คนอื่น

แม้ภายนอกยีนส์จะมีภาพลักษณ์เหมือนพี่ใหญ่ที่ใครก็ฟังพาได้ แต่ลึก ๆ เขายังเป็นคนที่ต้องคอยเยียวยาหัวใจตัวเองอยู่เสมอ ทุกคืนหลังจากกิจกรรมในวิทยาลัยจบลง เขาจะออกไปนั่งเงียบ ๆ ที่ระเบียงหอพัก บนหน้าจอโทรศัพท์ของเขาเป็นข้อความที่บังเอิญเลื่อนเจอในโซเชียลมีเดีย เขามักจะอ่านซ้ำ ๆ จนตั้งเป็นวอลเปเปอร์ เพราะรู้สึก ว่า ข้อความนี้กำลังย้ำเตือนให้เขาค่อย ๆ เยียวยาชีวิตตัวเอง โดยไม่จำเป็นต้องรีบเข้มแข็ง ในวันเดียว

การเรียนรู้ครั้งใหม่ของยีนส์ จึงไม่ได้มีแค่ในห้องเรียน หากยังเป็นการเรียนรู้ที่จะเข้าใจตัวเอง เข้าใจผู้คน และค่อย ๆ เติบโตไปพร้อมกับทุกคนรอบข้าง เป็น RE-LIFE ที่ไม่ได้เปลี่ยนแค่ชีวิตตัวเอง เพราะทุกวันนี้ เป้าหมายของยีนส์ไม่ใช่แค่การเรียนให้จบ แต่คือการกลับไปเป็นเสาหลักของครอบครัว ช่วยปฎิบัติที่กำลังเผชิญปัญหาที่دينทำกิน และส่งน้องสาวทั้งสองคนให้ได้เรียนต่อ

เมื่อถามว่า “RE-LIFE” มีความหมายอย่างไร คำตอบของยีนส์ อาจไม่ได้อยู่ในประโยคสวยหรู แต่แค่อุญในการใช้ชีวิตทุกวัน จากคนที่เคยหลุดจากการออกจากห้องพัก กลายเป็นคนที่คอยปลุกุ่นน้อง จากเด็กที่เคยหลุดจากระบบการศึกษา กลายเป็นรุ่นพี่ที่คอยประคับประคองไม่ให้คนอื่นเป็นแบบเขา จากคนที่เคยได้รับ “พื้นที่ปลอดภัย” กลายเป็นคนที่สร้างพื้นที่ปลอดภัยให้คนรอบตัว นี่คือการหมายที่แท้จริงของการ RE-LIFE ไม่ใช่เพียงการได้เริ่มต้นชีวิตใหม่ แต่คือการที่ชีวิตใหม่ของคนหนึ่งสามารถกลายเป็นโอกาสใหม่ของคนอีกหลายคนได้เช่นกัน

